

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1901. Första Kammaren. N:o 29.

Måndagen den 13 maj.

Kammaren samm. trädde kl. 11 f. m.

Justerades protokollet för den 6 i denna månad.

Upplästes och godkändes bevillningsutskottets förslag till Riksdagens skrivelser till Konungen:

n:o 77, om förändrad lydelse af 8 § 2 mom. i kongl. förordningen angående bevilning af fast egendom samt af inkomst den 3 december 1897;

n:o 78, angående införande af obligatorisk själfdeklaration; samt

n:o 79, angående skyldighet för Stockholms stads brandförsäkringskontor att erlægga bevilning för inkomst.

Vid föredragning af ett från Andra Kammaren ankommet protokollsutdrag, n:o 305, med delgifning af nämnda kammares beslut öfver dess tillfälliga utskotts utlåtande n:o 30, öfver tvenne motioner om skrifvelse till Kongl. Maj:t med anledning af vissa förhållanden vid samhällena Malmberget och Luossavaara, beslöt Första Kammaren hänvisa detta ärende till sitt tillfälliga utskott n:o 2.

Vid föredragning af ett från Andra Kammaren ankommet protokollsutdrag, n:o 304, med delgifning af nämnda kammares beslut öfver dess tillfälliga utskotts utlåtande n:o 29, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om utredning i fråga om inlösen och afskrifning af de frälseräntor, hvilkas inlösen ej åligger statsverket, beslöt Första Kammaren hänvisa detta ärende till sitt tillfälliga utskott n:o 1.

Föredrogs, men bordlades å nyo på flere ledamöters begäran bankoutskottets den 11 innevarande månad bordlagda memorial n:o 11.

Föredrogs å nyo första särskilda utskottets den 6 och 7 innevarande maj bordlagda utlåtande, n:o 11, i anledning af Kongl. Maj:ts propositioner n:o 2 angående ny härordning, n:o 3 med förslag till ny värnpligtslag, n:o 3 a med förslag till lag om ändrad lydelse af 2 och 62 §§ strafflagen för krigsmagten den 7 oktober 1881 och n:o 34 angående en särskild tilläggsbevilning för år 1901, äfvensom i anledning af de inom Riksdagens båda kamrar väckta motioner i dithörande ämnen.

Herr vice talmannen: I afseende å föredragningen af särskilda utskottets utlåtande hemställles, att utlåtandet måtte företagas till afgörande punktvis på följande sätt: att först föredrages utskottets förslag till värnpligtslag paragrafvis, dervid början göres med § 27, hvarefter föredrages § 52 och sedermera öfriga §§ hvar efter annan i nummerföljd samt, efter det hvarje kapitel blifvit genomgånet, dess öfverskrift och sist den föreslagna lagens rubrik; att derpå föredragas utskottets hemställanden i punkterna A 1:o), A 2:o), A 3:o) A 4:o) och A 5:o); att derefter afdelningen B föredrages; att derefter föredrages afdelningen C; att sedermera föredrages i afdelningen D punkten 1:o) så, att först genomgås den af utskottet föreslagna lagen med ingress och rubrik sist och derefter utskottets hemställan; att derefter företagas punkterna D 2:o) och 3:o); att texterna i de föreslagna lagarne icke må uppläsas i vidsträcktare mån än sådant af någon bland kammarens ledamöter begäres, äfvensom att, för den händelse lagförslagen eller något af dem i vissa delar skulle komma att af den ena eller andra kammaren återförvisas, utskottet lemnas öppen rätt att vid ärendets förnyade behandling i afseende å de bestämmelser, hvilka blifvit med eller utan ändring godkända, föreslå sådana jemkningar, som af ifrågasatta förändringar i återförvisade delar kunna föranledas, samt att i afseende å paragrafernas nummerbeteckning utskottet må vidtaga sådana ändringar, hvartill kammaren må gifva anledning.

Denna hemställan bifölls.

Afdelningen A.

Punkten 1.

Utskottets förslag till värnpligtslag.

§ 27.

Hans excellens herr statsministern friherre von Otter uppläste ett skriftligt anförande af följande lydelse:

*Angående
förslag till
värnpligtslag.*

Då den stora, för Sveriges framtid så viktiga frågan om beredande af en effektiv och varaktig försvarsorganisation nu skall företagas till behandling af Riksdagen, har Konungens statsråd, efter att hafva tagit i noggrant öfvervägande innehållet af det betänkande, som Riksdagens särskilda utskott afgifvit, trott det kunna vara till gagn att redan vid behandlingens början angifva sin ställning till frågan, sådan den sålunda föreligger.

Statsrådet känner sig lifligt öfvertygadt, att en härorganisation, byggd hufvudsakligen på värnpligtens grund, men med en kortare utbildningstid för de värnpligtige, än Kongl. Maj:t föreslagit, icke kan erbjuda det betryggande försvar, som vårt land kräfver. Med undantag af Norge och Schweiz finnes intet europeiskt land, med hären organiserad enligt värnpligtssystemet, som icke har lagstadgat en betydligt längre eller, såsom Danmark, delvis längre utbildningstid. De förslag till härorganisation med värnpligtssystemets tillämpning, som hos oss förekommit, 1875 och 1891 årens förslag, uppogo för de värnpligtige en längre utbildningstid.

En utbildningstid af tolf månader borde därför enligt statsrådets mening icke anses för lång. Också hafva de sakkunnige, som granskat det af generalstaben utarbetade förslaget, hvilket af Kongl. Maj:t blifvit i allt hufvudsakligt följdt, förklarar, att de funne förslaget, sådant det förelagts dem, tillfredsställande under förutsättning af 365 dagars fredstjenstgöring för de värnpligtige. Statsrådet skulle därför ikläda sig ett mycket stort ansvar inför Sveriges folk, om det skulle tillstyrka Konungen att antaga en härorganisation, i ersättning för den vi nu hafva, lagfästade en kortare utbildningstid för de värnpligtige än den af Kongl. Maj:t föreslagna.

En härorganisation på värnpligtens grund med allenast åtta månaders utbildningstid för de värnpligtige anser statsrådet icke antaglig. Om därför, såsom en del reservanter föreslå, Riksdagen skulle besluta att i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla om nytt förslag till härordning, grundad hufvudsakligen å indelningsverkets upphörande samt å utsträckning af de värnpligtiges öfningstid till allenast åtta månader, kan ett sådant beslut, så vidt af det nuvarande statsrådet kan komma att bero, icke leda till lösning af den stora frågan, utan anser statsrådet sin pligt vara att i sådant fall, liksom ock i den händelse frågan vid denna riksdag eljest på ett eller annat sätt faller, tillstyrka Kongl. Maj:t att å nya förelägga Riksdagen förslaget, i allt hufvudsakligt oförändradt.

I en del reservationer framhålles önskvärdheten af, att samtidigt med härordningsfrågan jemväl förslag till lösning af andra stora frågor borde föreläggas Riksdagen, såsom skatteväsendets ordnande med tillämpning af grundsatserna om sjelfdeklaration och progressiv beskattning, ny krigslagstiftning och utsträckning af den politiska rösträtten. Statsrådet erkänner gerna, att införandet af en härordning, hvilande hufvudsakligen på värnpligtens grund, bör hafva till följd reformer i nämnda hänseenden, men måste beklaga, om fordran

*Angående
förslag till
värnpligtslag.
(Forts.)*

Angående
förslag till
värnpligtslag.
(Forts.)

ställes på dessa frågors föreläggande för Riksdagen samtidigt med försvarstrågan, hvilket skulle medföra, att denna fråga, hvars genomförande fordrar så många år, skulle blifva oafgjord, till dess jemväl de öfriga blifvit behörigen utredda och enighet om deras rätta lösning uppnådd. Statsrådet anser frågan om ett tryggande försvar vara så stor i och för sig sjelf och så höjd öfver alla andra, att den bör få afgöras utan afbidan på lösningen af de öfriga, hvilka tvifvelsutän komma att framläggas för Riksdagen, så fort ske kan, efter det de blifvit vederbörligen beredda. Statsrådets uppfattning beträffande progressiv beskattning och sjelfdeklaration inhemtas af chefens för finansdepartementet anförande till protokollet öfver finansärenden den 21 nästlidne december. Sin önskan att så snart som möjligt bringa frågan om revision af krigslagarne till en lycklig lösning har statsrådet ådagalagt, då det tillstyrkt Konungen att tillsätta en komité för denna frågas allsidiga utredning. Beträffande slutligen frågan om utvidgning af den politiska rösträtten, anser statsrådet det förbjuda sig sjelf att uttala någon mening, innan den af Riksdagen begärda, ännu pågående utredningen rörande de förutsättningar och vilkor, under hvilka den må kunna ske, hunnit fullbordas.

Statsrådet har härmed i hufvudsak angifvit sin ställning till den stora, nu föreliggande fosterländska frågan. Tolf år erfordras enligt förslaget till den nya härorganisationens genomförande. Vi kunna icke veta, under hvilka förhållanden frågan återkommer, derest den, anknuten till andra hvart för sig betydande spörsmål, undanskjutes till en framtid, hvars gestaltning vi icke kunna förutse, än mindre bestämma. Statsrådet anser sig göra sin pligt genom att yrka och vidhålla, att frågan bör utan uppskof bringas till afgörande, och lyser den förhoppningen, att dess uppfattning härutinnan också skall visa sig vara Riksdagens.

Vid slutet af detta anförande hördes många bifallsrop.

Friherre von Kræmer: Det är med stor öfverraskning, som jag finner, att jag skall blifva den, som så att säga sätter maskinen i gång. Ty att icke här skulle blifva någon diskussion i en så vigtig fråga, som det föreliggande förslaget afser, tycker jag icke skulle vara med kammarens värdighet öfverensstämmande. Men nog skulle jag hellre sett, att jag först fått höra åsigter uttalas af mera framstående kammarledamöter än jag, och att jag först sedermera fått gifva mitt anspråklösa bidrag till diskussionen.

Då nu emellertid så är, att jag nödgas börja diskussionen, kan jag ju icke hänvisa till någon föregående talares yttrande, men i stället är det lätt att hänvisa till den ofantliga diskussion, som i denna fråga egt rum i pressen och i allmänhet i tryck. Ty maken till den agitation, som drifvits i denna fråga, tror jag knappt, att våra riksdagshäfdter haft att uppvisa.

Uti denna tryckta diskussion har man naturligtvis oupphörligen talat om den allmänna *värnpligten*, om hvars och ens skyldighet att *värna* sitt land och om det pålitliga *värn*, som derigenom skulle åstadkommas för vårt land, i fall förslaget antages. Om dessa sidor af förslaget är således tillräckligt taladt. Jag vill därför i motsats dertill tala några ord om *värnlösheten*.

Angående
förslag till
värnpligtslag.
(Forts.)

Äfven solen har ju, om man får tro astronomerna, sina fläckar. Det är väl således icke så underligt, om äfven Kongl. Maj:ts och utskottets tvillingsförslag — så värmande och lifvande det än är, och hurudan inverkan det än må hafva utöfvat på nationen — dock vid närmare påseende skulle kunna befinnas hafva några brister. Det är några af dessa, som jag, utan att i någon mån åsyfta någon fullständighet, skulle be att få påpeka.

Jag sade, att jag ville tala om *värnlöshet*. Jag borde snarare hafva sagt perioder af värnlöshet, som det nu föreliggande förslaget skapar, i fall det blir antaget. Ja, det kan nog tyckas besynnerligt. Jag skulle dock nästan våga det påståendet, att om förslaget antages, så är det icke mer än *fem veckor om året*, som vi äro fullt rustade, nemligen under repetitionsöfningarna, och knappast ens under hela denna tid. Ty det är först sedan man haft en eller annan vecka på sig till samarbete, som vi under denna tid äro försedda med en armé, som är på fältfot och färdig att ingripa vid oförmodade omständigheter. Oafsedt min anmärkning, att äfven under denna period kanske en eller annan vecka åtgår till samarbetande af det hela, vill jag dock våga det påståendet, att under dessa fem veckor äro vi fullt rustade äfven för ett *oförmodadt* påkommande äfventyr.

Men före denna tid förefinnes en lakun ifrån det att rekryt-skolans värnpligtige hafva hemförlofvats och till dess repetitions-öfningarna begynna. Tidpunkten för de värnpligtiges hemförlofvande och för repetitionsöfningarnas början är icke till dagen fullt bestämd, men emellertid kommer det att ligga mellan dessa två tidpunkter ett mellanrum af närmare två månader, under hvilket vi icke hafva en enda soldat. Efter repetitionsöfningarna föreligger en något kortare lakun, inuan rekryt-skolan rycker in.

Om det emellertid vore blott detta, så vore det ingenting att säga härom, men ingen af herrarne torde kunna förneka, att dessa nyinkallade rekryter under en tid af åtskilliga månader äro, ur militärisk synpunkt, nästan värdelösa, ja, jag vågar till och med påstå, att någon väsentlig nytta af dem icke står att hemta, förrän vintern är öfver och de åtminstone under maj månad fått någon öfningstid på bar mark.

Till de två förut af mig nämnda lakunperioderna måste jag således tillägga en, 7 à 8 månader af ofullgångna öfningar. Jag tror således, att jag icke öfverdrifver, då jag säger, att om förslaget antages, så lemnar det, huru vackert det än ter sig på papperet, oss så godt som värnlösa under en tid af 8 à 9 månader om året!

Angående
förslag till
värnpligtslag.
(Forts.)

Naturligtvis svarar man genast: ja, men ni glömmer de s. k. »öfriga volontärerna»; de äro ju ett slags alltid färdig stam. Ja, om man i Stockholm sammanlägger de »öfriga volontärerna» för fotgardena och hästgardet, så tror jag, att man får i hop en styrka — i fall alla äro friska och närvarande — af något öfver 1,000 man. Tillägger man befålet och möjligtvis några värnpligtige, som kunna i hast tillrättaskaffas här inom staden, så kanske man kan komma upp till 2,000 à 3,000 man för att möta ett plötsligt öfverfall af en fiendtlig armékår!

Hvad åter angår volontärerna vid andra regementen, så kan man ju naturligtvis icke lösrycka dem från sina stationer för att kalla dem till Stockholm eller någon annanstädes i första hugget. De måste naturligtvis vara qvar der de äro för att hjälpa till att ordna mobiliseringen.

Ja, *mobilisera* — det är naturligtvis det andra man svarar på min något i svartkrita hållna framställning: »vi mobilisera»! Ja, men då beror det på, hur pass fort det kan gå att mobilisera, och i det afseendet vill jag påminna om, att vid uppgörandet af kostnadsberäkningen för värnpligtsförslaget genomförande har man, enligt mitt förmenande, glömt en alldeles oundgänglig post, nemligen ett årligt anslag af bortåt en million till mobiliseringsöfningar. Det torde nemligen väl vara alldeles nödvändigt att hvarje år, på olika ställen, anställa sådana mobiliseringsöfningar för att hålla de värnpligtige vana dervid, på det att samlingen må, när det gäller, kunna gå någorlunda fort. Jag vågar dock icke göra mig några öfverdrifvet stora illusioner i det afseendet. Ty det är något helt annat att verkställa en sådan mobilisering under vackra sommandagar och då man vet, att det icke är allvar med i spelet, såsom i somras, än att göra det under ofördelaktiga omständigheter och då det gäller lif och död. Det kan således hända, att det icke går så ofantligt fort, och likväl är den tid, som dervid användes, feberaktigt dyrbar. Jag erinrar mig ett yttrande af fältmarskalk Moltke vid början af 1870 års krig. Han sade: »om icke fransmännen gå öfver Rhen innan måndagen, så få de aldrig se den floden mer»!

Jag vill icke längre trötta kammaren med att påpeka sådana småbrister. De kunde naturligtvis alla med ett slag fullständigt afhjelpas, om man ville fullt upprigtigt erkänna, att botemedlet är två års värnpligt. Det är ju ett axiom, som erkännes i alla länder med genomförd värnpligtsorganisation, att två års värnpligt är ett superlativt minimum. Under det ena året utbildar man då rekryterna och under det andra året har man dem såsom färdiga soldater. Ja, då har man en alltid färdig armé och kan möta äfven *oförmodade* och hastigt påkommande äfventyr.

Det är visserligen sant, att man ju kan hoppas det underverket af vår flotta, att den skall kunna uppehålla fienden, så att den tid, man får på sig att använda till mobilisering, icke må blifva allt för kort; men motsatsen är också möjlig. Dessutom finnes det

en årstid, som kallas för vinter, och då är det möjligt att komma öfver hit utan att af flottan möta något hinder.

Det var, som jag sade, det ena sättet att hjälpa saken: att erkänna — jag medgifver, att det icke är möjligt att nu påyrka, men jag vill, att man skall erkänna — att det nästa nödvändiga steget blir att yrka på två års värnpligt och att få det genomdrifvet. Men det skulle naturligtvis föranleda mycket stora kostnader, och särskildt i afseende å den redan så ofantliga posten kaserner skulle det verka en betydlig höjning, emedan det då icke vore blott ett års beväring, utan två års, som skulle vinterförläggas.

Om vi således icke skulle anse oss vara ekonomiskt vuxna ett så stort företag, så finnes det möjligtvis ett annat sätt, nemligen att icke alldeles frångå det system vi hafva, nemligen systemet med stam och värnpligtige. Detta kunde ju naturligtvis anordnas på mångahanda sätt, såsom t. ex. genom att högst betydligt öka de s. k. »öfriga volontärerna» vid alla kårer, så att de verkligen kunde bilda afsevärda afdelningar och sålunda utgöra ett slags stående armé. Det tror jag icke skulle föranleda så ofantligt förstörade kostnader. Ty det tillkomme ju visserligen kostnader för dessa volontärers värfning, beklädnad och inhysning. Men deremot kunde man då, efter min fulla öfvertygelse, nöja sig med en vida kortare värnpligtstid, ja, till och med helt och hållet undvika deras vinterförläggningar, så att jag tror, att i det fallet blefve kostnaderna icke alls ökade, ja, jag vågar nästan hoppas minskade mot det föreliggande förslaget.

Ett andra sätt att afhjelpa bristerna vore att anordna detta system af stam och beväring på några minnen af det, som vi hafva. Jag vågar knappast nämna ordet indelningsverk, som blifvit så förhatligt på senare tiden, men jag skulle såsom ett projekt för en sådan organisation vilja hänvisa till Kongl. Maj:ts öfvergångsstädande, hvilket förekommer mig alldeles särskildt väl hopkommet. Man behöfver blott ändra titeln på detsamma och kalla det för definitivt organisationsförslag, naturligtvis med en del förbättrande tillägg, såsom pensioner vid någorlunda tidiga år för de på landet förlagda soldaterna etc. etc., som jag icke här kan behöfva angifva.

Men det är ju knappast värdt att ens nämna detta. Jag har blott gjort det, drifven af min pligt att vid ett tillfälle sådant som detta uttala mina åsikter. Det är visserligen nu för ögonblicket ett mycket otacksamt arbete, men en framtid kan komma, då det kan vara nyttigt, att allehanda åsikter varit framlagda. Jag menar naturligtvis icke en aflägsen framtid, ty då har man naturligtvis glömt hvad här i dag blifvit yttradt, men en snart förestående framtid, som, om icke beslut fattas vid denna riksdag, kommer att innebära, att ett nytt förslag framlägges till nästa riksdag. Då kunde det ju vara åtminstone möjligt, att någon hänvisar till olika meningar och särskildt till hvad jag vågat påpeka angående förträffligheten af

*Angående
förslag till
värnpliktslag.*
(Forts.)

det af Kongl. Maj:t och utskottet framlagda öfvergångsförslaget och dess närmare stadfästande.

Jag skulle vilja på förhand parera den stöten, att man kunde förebrå mig, att jag hade något slags personligt intresse af att några rester af indelningsverket lemnades qvar. Det är alldeles tvärtom. Jag befinner mig i den lyckliga ställningen, att jag har fyra hela rotar, fyra halfva rotar och fyra bråkrotar, af hvilka de sista i synnerhet göra fullt skäl för namnet, så att nog vore det skönt att bli af med dem, om det kunde ske utan tillkomst af kostnader, som mer än uppväga besväret, man blefve af med.

Jag har ansett det vara min pligt, äfven med fara att blifva misskänd, att yttra min åsigt vid detta tillfälle.

Herr talman, jag har intet yrkande att göra!

Herr Sandberg: Först och främst måste jag utbedja mig, att kammarens ärade ledamöter ville med tålmod fördraga, om mitt yttrande i denna viktiga fråga, mot min vana, kommer att upptaga kanske 10 eller 15 minuter af kammarens dyrbara tid.

Det finnes för närvarande två föremål, för hvilka de, som nu hafva magten både inom regeringen och inom Riksdagen, åtminstone inom Första Kammaren, icke anse några åtgärder för kraftiga, några anslag för stora. Dessa föremål äro rustningar och jernvägsbyggnader. Hvad de senare beträffar, om hvilka nu icke är fråga, vill jag endast konstatera det faktum, att den jernvägsfeber, som mer än ett halft sekel rasat i vårt land, ingalunda visar något tecken till aftagande. Snart sagt inom alla landsändar framkomma fortfarande mer eller mindre rimliga eller orimliga förslag till nya jernvägsbyggnader.

Om det nu föreliggande och af utskottet tillstyrkta förslaget till ny härordning af Riksdagen antages, synas mig deraf ovilkorligen uppkomma två följder. Det är allmänt känt och kan ej af någon förnekas, att idkarne af vår modernäring lida stor brist på arbetskrafter. Att denna brist skall i hög grad ökas genom vapenöfningsgarnas fyrdubbling, från 90 till 365 dagar, kan väl icke heller bestridas. Deraf kommer återigen att följa vårt jordbruks sjunkande och aftagande af dess idkares ekonomiska bärkraft. Äfven andra näringar än jordbruket torde i följd af de utsträckta vapenöfningsgarna komma att lida brist på arbetskrafter. Den andra följden är, att en stor del och just den psykiskt och fysiskt kraftigaste delen af vårt lands manliga ungdom kommer att utvandra. När så är, kan det efter mitt förmenande icke utan skäl sättas i fråga, huruvida icke vår försvarskraft lika mycket försvagas genom våra näringars, framför allt jordbrukets, sjunkande och ökad emigration, som denna kraft stärkes genom utsträckta öfningar för den i hemlandet qvarblifna delen af vårt unga manskap.

Jag är ingen försvarsnihilist. Jag inser alltför väl behofvet af att det, så snart ske kan, anskaffas erforderligt förråd af tidsenliga

gevär och fullgodt fältartilleri Att de nu på modet varande frivilliga skytteföreningarna uträtta mycket gagn, är jag den förste att medgifva, ehuru jag tror, att deras betydelse kanske i någon mån öfverskattas; ty nog skulle skjutskickligheten hos vår beväring vara mera jemn och allmän, om för den manliga ungdomen vore anordnade obligatoriska skjutöfningar under sakkunnig ledning, i hvilka ynglingarne skulle deltaga under ett par år, t. ex. från sitt adertonde till och med sitt tjugonde år. Men åsigterna om en soldats duglighet vexla på ett besynnerligt sätt. Efter 1866 års krig mellan Preussen och Österrike och efter det fransk-tyska kriget åren 1870—1871 förekommo i såväl franska som tyska tidningar uttalanden af innehåll, att tyskarnes segrar till icke ringa del berodde på, att de tyska soldaterna hade större kunskaper, högre bildning än österrikarne och fransmännen. I en fransk tidning förekom till och med det drastiska påståendet, att fransmännen blifvit besegrade af de tyska folkskoleläraryne. Nu åter får man läsa i tidskrifter, utgifna af framstående militärer, att den bästa soldaten är den, som blifvit förvandlad till en maskin. För min del vågar jag hysa till vår försigtiga och framsynta regering den tillförsigt, att den skall i så god tid skönja ett hotande krig, att vi få rådruum att öfva vårt manskap, om vi hafva folk att öfva och penningar att bekosta öfningarna med.

Det berättas ju, att Fredrik den store skall hafva yttrat: »till krigs förande fordras tre saker: penningar, penningar och åter penningar». Äfven i vår tid torde penningar vara en lika vigtig faktor för krigs förande som någonsin på Fredrik den stores tid, trots krigskonstens utveckling och omgestaltning, och i detta hänseende torde det icke vara så väl bestäldt för oss. Vår ekonomiska ställning är sannerligen långt svagare, än man i allmänhet föreställer sig, och det har förvänat mig, att de personer, som magten hafva och som af allmänna opinionen anses vara i besittning af stor icke blott politisk, utan äfven finansiell och ekonomisk visdom, icke på minsta vis synas oroas sig öfver eller framställa förslag till afhjelpande af det bedröfliga förhållandet, att vår handelsbalans på de senare åren uppgått till hundratals millioner kronor till utlänningarnes favör och vår nackdel. Då det belopp, hvarmed importen öfverstiger exporten, måste gäldas med guld och likaså räntorna och annuiteterna på våra utländska skulder, statens, hypoteksbankens, bolags och enskilda personers, äfven måste betalas med guld, torde ett sådant förhållande icke kunna fortfara längre tid, utan att vårt land ondsider kommer att åter befinna sig i samma läge som år 1747, då riksbanken icke kunde inlösa sina sedlar med metallisk valuta. Att, såsom på senare tiden nästan årligen skett, indraga guld i landet genom upptagande af utländska lån, kan icke fortgå i oändlighet. För ett sådant förfarande måste det finnas en gräns, och om tidningarna hade rätt i sin uppgift, att vederbörande vid upptagandet af vårt sista statslån måst gå öfver Atlanten för att få

*Angående
förslag till
värnpligtslag.
(Forts.)*

*Angående
förslag till
värnpligtslag.*
(Forts.)

det fulltecknad, synes mig detta vara ett tecken till, att vi nu närmast oss sagda gräns. Visst är, att, om en gång — det Gud förbjude — vi skulle nödgas med vapen i hand kämpa för vår frihet och vårt sjelfbestånd mot en öfvermäktig fiende, i och med detsamma vår så mycket beprisade kredit i utlandet naturligtvis är slut och vi äro hänvisade till allenast våra egna tillgångar. Om vi under fredens dagar med nästan större uppoffringar, än vi kunna bära, och med hämmande af utvecklingen på andra områden åt oss anskaffa fullgod fältmateriel, en talrik, väl öfvad krigshär, en storartad flotta och starka fästningar, så skulle väl detta dock blifva till föga gagn, om vi derigenom blefve ekonomiskt ruinerade eller sedan åtminstone icke vore i stånd att hålla hären och flottan på krigsfot annat än några få dagar, högst en eller annan vecka. Jag har sett uppgifvet, att underhållande af 100,000 man på krigsfot kostar 1,000,000 kronor om dagen, och jag anser denna uppgift ingalunda osannolik.

Vågorna af agitationen för genomdrifvande af det nu förevarande förslaget hafva gått höga och hvitskummiga. För att finna något liknande, måste man nästan gå tillbaka till den vilda agitation, som efterföljde Sinclairs mord år 1739 och som resulterade i det önkligaste krig, Sverige någonsin fört. Äfven finnes väl någon jemförelsepunkt med den agitation, som föregick representationsreformens antagande år 1865. Men oaktadt hela den rika ström af väl-talighet, som militärer låtit flöda öfver hela vårt land, oaktadt alla dessa upphetsande, uppskrämmande och förmanande artiklar i tidningspressen och i broschyrer, betvivlar jag högeligen, att, om vi här i landet hade samma stadgande som i Schweiz, om referendum, om våra valmän skulle rösta om detta förslag, de skulle vilja antaga detsamma i dess nuvarande skick. Dermed må nu emellertid vara huru som helst, det synes mig i allt fall mindre tillrådligt att fatta för vårt lands och vårt folks framtid så viktiga beslut under en genom hvarjehanda medel, af hvilka visst icke alla varit lofvärda, så upphetsad sinnesstämning som nu. Jag skulle därför helst hafva önskat afslag, i förhoppning att regeringen skulle för en kommande Riksdag framlägga ett härordningsförslag, som bättre lämpade sig efter våra förhållanden, efter våra tillgångar, och åtföljdt af en fullständig och pålitlig beräkning af kostnaderna jemte ett bestämdt förslag om sättet för medels anskaffande till dessa kostnaders bestridande. De beräkningar, som åtföljt det nu framlagda härordningsförslaget, synas äfven vid en ytlig granskning vara mindre fullständiga. Om deras pålitlighet vågar jag ej yttra mig. Kanske är den icke större än pålitligheten af kostnadsberäkningarna för jernvägen mellan Gellivare och norska gränsen. Under sådana förhållanden och då jag på förhand vet, att jag så godt som icke har något medhåll, åtminstone blott af högst få, i denna kammare, har jag känt mig af mitt samvete uppfordrad att uttala min mening, synnerligast som detta möjligen är den sista riksdag jag bevisar. Af flera onda ting bör man ju välja det minst onda. Jag får därför yrka bifall till det af herr Hans Andersson m. fl. framlagda skrifvelseförslaget.

Herr Bildt: Herr grefve och talman! Med afseende å nu förevarande § 27 i värnpligtslagen anhåller jag att få framställa det yrkande, att af mom. 1 sista stycket måtte utgå. Detta stycke innefattar bestämmelsen, att vid fotfolket repetitionsöfning icke må hållas mellan den 11 juli och den 31 augusti inom Norrland och i det öfriga Sverige mellan den 11 juli och den 9 september. Då jag framställer detta yrkande, är det på grund af de skäl, som anförts i den af herr Björnin och mig mot utskottets förslag afgifna reservation, och skall jag anhålla att nu få ytterligare utveckla de skäl, som der anförts.

*Angående
förslag till
värnpligtslag.
(Forts.)*

Redan då jag först såg Kongl. Maj:ts förslag till ny härordning, undrade jag på, att man ansett sig kunna förlägga repetitionsöfningarna så sent, att de skulle få pågå till den 1 oktober för fältbataljonerna. Generalstabens förslag motiverar dock detta sålunda, att i regel dessa öfningar skulle kunna börja under senare hälften af augusti månad, det vill säga sluta något före den 1 oktober. Emellertid har herr Mallmin i sin i Andra Kammaren afgifna motion framhållit, att det vore önskvärdt, att repetitionsöfningarna skulle förläggas ännu senare. Denna motion är ett ganska märkligt aktstycke. Den är ett litet stycke papper, men den heintar nog egentligen sin tyngd från de många namnen under den. Ty granskar man innehållet, ser man, att utredningen är ingen, och att argumenteringen kan sammanfattas i en enda sats: det är bra för oss. Efter min förmening har vid denna riksdag icke framkommit något yrkande, hvilket i högre grad är egnadt att skada försvaret och att vrida frågan om dess ordnande på sned. Generalstabens förslag till öfningarnas anordning har ju tagit hänsyn till, att man såvidt möjligt skulle förlägga öfningarna något senare än nu. Man skulle gå jordbrukets intressen till mötes, så vidt de låte sig förena med försvarets och de värnpligtiges egna. Redan detta utgör en modifikation af de nuvarande förhållandena, hvilka äro grundade på en allsidig utredning. Den nuvarande tiden för repetitionsöfningarna har nemligen af Kongl. Maj:ts bestämts, efter det samliga militära myndigheter och samtliga Konungens befallningshafvande blifvit i ärendet hörda.

Jag vill icke rigta något klander mot utskottet och dess ledamöter. Ty den utredning, som utskottet förebragt eller rättare sagdt hunnit förebringa, är ingen, och då är det väl kanske mindre underligt, att många gått med på ett sådant förslag. Men det är skyldighet för dem, som sjelfva deltagit i dylika vapenöfningar höstetid, och som veta, hvad folket derunder får lida, att fästa uppmärksamheten på denna punkt.

I den afgifna reservationen hafva vi hemställt om afslag å motionen på följande grunder. Först och främst hafva vi ansett, att i händelse af bifall dertill utbildningens resultat skulle betydligt försämrast. Detta är ju uppenbart, då man vet, att dagarne hastigt förkortas på hösten, att för hvarje uppskjuten öfningsvecka den

Angående
förslag till
värnpligtslag.
(Forts.)

dagliga öfningstiden blir mindre. Den 1 oktober går solen ned klockan 5,21, det vill säga exercisen måste i regel sluta klockan 5. Så långt har Kongl. Maj:t ansett sig kunna gå för de yngre årsklasserna, för den egentliga regementsöfningen. Derpå skulle följa repetitionsöfningarna för den nionde klassen. Då den skulle rycka ut, går solen ned klockan $\frac{1}{2}$ 5. Exercisen måste alltså sluta klockan 4. Det blir då icke särdeles lång tid att använda till öfningar, utan qvällarne måste tillbringas af de sysslolösa soldaterna i mörkret. Nu kan det ju hända, att detta har mindre betydelse för den nionde årsklassen, som kan förläggas i kaserner och icke behöfver, så mycket åtminstone, deltaga i öfningar i mark och skog. Men för dem, som skola delta i repetitionsöfningarna med fältbataljonerna, ställer saken sig väsentligen annorlunda. Under den tid, då tre årsklasser äro inne, måste ju truppen vara förlagd i barackläger. Det blir då en lång afton, denna höstkväll i de trånga barackerna. Det blir långa nätter, då fälttjänstöfningarna börja och truppen måste bivackera under bar himmel i oktober månad. Nu kan man ju, med anledning af Kongl. Maj:ts förslag, tänka sig, att dessa förhållanden skola komma att förbättras — det är ju patänkt, att barackerna skola i i hygieniskt afseende förbättras — och att möjligen en inqvarteringslag skall komma till stånd, så att under fälttjänstöfningarna truppen må kunna bringas under tak eller åtminstone icke behöfva tillbringa hvarje natt i bivacken. Härom har emellertid utskottet icke förbragt någon som helst utredning; det säger endast, att det torde vara möjligt att utan allt för stora olägenheter skjuta fram repetitionsöfningarna ännu fjorton dagar. Att utbildningsresultatet härigenom skall blifva sämre, har jag haft äran att framhålla.

Men det är icke nog härmed: den vigtigaste olägenheten är den, att, organisativt sedt, ett sådant förslag förutsätter en nedsättning af öfningstiden till tio månader, ja, till och med fastslår en sådan nedsättning för framtiden. Om vi tänka oss öfningarnas fördelning på året, så skulle, enligt utskottets förslag, repetitionsöfningarna begynna den 10 september. Sedermera skulle dessa fortgå till den 17 oktober och derefter den nionde klassen komma in till repetitionsöfning. Rekryterna skulle så komma in efter den 1 november och sluta den 7 à 8 juli. Men, säger man, detta går ju i hop. Ja, det gör det på papperet, men det skall icke blifva möjligt att draga någon som helst nytta af den nionde klassens repetitionsöfningar, då de förläggas så sent. Och man kan icke, såsom Kongl. Maj:t för visst fall föreslagit, förlägga dessa till försommaren, ty der finnes icke längre någon tid. Man måste alltså offra denna den nionde klassens repetitionsöfning och förkorta de öfrigas. Man har då också genom att midt uti året fastställa en viss tid, då repetitionsöfningar ej få hållas, för all framtid omöjliggjort hvarje utsträckning af öfningstiden utöfver tio månader.

Man har vidare omöjliggjort uppsättandet af krigsdugliga reservtrupper, och detta är en hufvudpunkt i det kongl. förslaget, ty den

förstärkning, som derigenom tillföres infanteriet, omfattar icke mindre än 30 bataljoner. Det är ju den första fördelen af en värnpligtsorganisation, att den medgifver att samla hela folket fullt vapenöfvadt till strid. Men afstår man från reservtrupperna, så afstår man också från denna den allmänna värnpligtens främsta fördel; bataljonerna blifva lika många som nu och kanske icke mycket bättre.

Jag vet, att jag skall mötas af den invändningen, att detta är ett tillmötesgående mot andra intressen, ett tillmötesgående, som är nödvändigt för att vinna framgång för den här föreliggande frågan. Det säges, att detta är politik. Ja, det är då första gången, som Första Kammaren skulle ställa landets försvar efter ett klassintresse. Väl har det kunnat hända, att Första Kammaren offrat andra önskemål för att vinna tryggande af fäderneslandets försvar, men ännu aldrig, att den sjelf beträddt den väg, som klassintressena tala för. Det skall vara politik i detta. Ja, vi få väl se. Svaret på detta tillmötesgående, det kunna vi läsa i den af herr Hjelmérus med flere afgifna reservationen. Der säges det, att det lär icke finnas något rimligt skäl, hvarför man icke skulle börja att tillämpa den Mallminska motionens grundsatser redan nu, redan i början af öfvergångstiden. Det är alltså icke behöfligt att ens försöka att göra barackerna något bättre i ordning, att ställa det något bättre för de värnpligtige, att få en inqvarteringslag igenom eller något sådant. Något rimligt skäl finnes icke, så säga dessa herrar. De säga dessutom, att utskottet icke anfört något sådant, och deruti hafva de då rätt.

Det har anförts i motionen, att ett sådant beslut skulle vara till gagn för landtbruket, för modernäringen. Ja, det låter ju bra, men hvad ligger derunder? Jo, det är till gagn för jordegarna, det vill säga för deras ekonomiska intressen. Det är för de besutna såsom klass, för det i jordegendom bundna kapitalet, som detta är en förmån, och icke för näringen sjelf. Motionen innehåller kanske icke så mycket, men något innehåller den dock, hvilket nog skall blifva bevingadt, då den nemligen talar om »billigt folk». Ja, det ordet skall nog komma igen från annat håll: det är billigt folk, som man behöfver, men ingenting annat. Följderna af en lagstiftning till förmån för en viss klass yttra sig också ofelbart i striden klasserna emellan. Man skall säga: huru är det nu med jordegarnes försvarsvänlighet? Står den fast, då det gäller äfven för dem sjelfva att offra något, eller hafva de den meeningen, att endast andra skola offra? Så skall det låta, och äfven från andra håll skall man nog förstå att draga nytta deraf.

Om man tänker sig en framtidsbild, huru det skall se ut under en sådan repetitionsöfning, då beväringmännen sitta sammanpackade i den trånga baracken, der luften är öfverflödig af de genomvåta kläderna, och der den unge mannen, som inhemtat de socialistiska idéerna, håller föredrag för de andra — då skall man se, hvilka frukter en sådan lagstiftning kommer att bära. Man skall nog påminna

*Angående
förslag till
värnpligtslag.*
(Forts.)

Angående
förslag till
värnpliktstag.
(Forts.)

dem om: hvad tjenar det till att hafva öfningar under sådant här väder, då regnet sqvalar om geväret, så att man icke kan se vare sig sigte eller korn? Men ändock måste man ligga på målskjutningsbanan för att skjuta bort det anbefalda antalet patroner. Det är då man skall hafva öfningar — när det är mörkt, så att man ingenting ser. Visserligen har man kanske gjort litet anstalter för att torka kläder, men sannolikt blott vid de närmaste regementena, vid dem, som synas från Stockholm eller der kanske någon inflytelserik riksdagsman intresserar sig för de värnpliktige. Vid de längre bort belägna skall nog ingenting blifva gjort, ty dit räcka icke penningarna. Så skall nog agitatorn påvisa, hurusom den fattige soldaten, för att jordbrukarne skola få billigt folk under skördetiden, måste slita och huru han icke ens får komma under tak i deras uthus, utan måste ligga utanför i bivacken, ja, icke ens der det finnes gräs, utan i den värsta smutsen, der han icke gör skada med sin kropp. Han skall peka: se, der sen I de besutne, huru de sitta i lugn och ro på sina egendomar, medan soldaten, som skall försvara deras jord, icke unnas att ens få fullgöra sin öfning under den tid, då han icke riskerar sin helsa. Han skall säkert finna, denne agitator, ett tacksamt auditorium. Till en början skall nog beväringssmannen komma i håg hvad han hörde, då han gick till mötet. Han skall komma i håg, hvad far sade, då han förmanade honom att tjena som en rättskaffens soldat; han skall komma i håg, hvad mor sade, då hon bad honom icke glömma bedja Gud om kraft att förblifva en bra gosse. Men agitatorns ord skola hålla honom fast. De skulle ha fördunstat utan återklang, derest de icke vore grundade på verkliga missförhållanden; men hafva de dessa missförhållanden att basera sig på, så skola de också vinna genklang, och den tid skall komma, då i regementena höjes en ny fana, den röda.

Då nu Första Kammaren går att fatta sitt beslut, huruvida kammaren skall fasthålla den fana, som den hittills alltid har burit och på hvilken det står *fäderneslandet*, eller lägga ned den fanan och höja en annan, på hvilken står skrifvet *kapitalet*, då må den, som kan, åtaga sig ansvaret för detta beslut. Jag anhåller att få yrka bifall till reservationen.

Herr Boström, Gustaf: Herr grefve och talman! Äfven jag kommer till samma slut som den senaste talaren; äfven jag anhåller om bifall till Kongl. Majts proposition i den form, som af honom föreslagits.

För mig står det alldeles klart, att en bestämmelse sådan som denna icke är hållbar, och jag föreställer mig också, att den, rätt sedt, icke heller är behöflig. Jag är, som herrarne känna, landtbrukare, och jag har haft tillfälle att se landtbruk både i större och mindre skala. Såvidt jag kan förstå, spelar det ingen större roll, när beväringen är ute; och dessutom, derest så skulle vara fallet, så är det för mig alldeles klart, att det allmänna går före

det enskilda. Jag har sett en uppgift i tidningarna, att medan de nuvarande bestämmelserna kräfvä 2,9 % af samtliga sommarkagsverken, så skulle de nya kräfvä 3 %. Jag har icke kunnat kontrollera denna uppgift, men jag har sett den och sett den oemotsagd. Spelar det då verkligen någon roll att gå in på Kongl. Maj:ts förslag, och behöfvä vi göra en eftergift, sådan som här är föreslagen? Denna sak är dessutom redan proberad, ty vi hafva haft dessa regementsöfningar, hvilka sammanfalla med repetitionsöfningarna, på den tid, som nu skulle blifva förbjuden. Icke har det gjort någonting; icke har vårt landtbruk lidit på det. Jag skulle beklaga, om en sådan åsigt skulle få göra sig gällande. Är det någonting, som tager folk från landtbruket, så är det industrien i dess nuvarande utsträckning. Men icke finnes det någon människa i landet, som tänker på införande af bestämmelser, genom hvilka industrien skall hindras att taga det folk, som den behöfver. I den delen må täflan stå öppen mellan landtbruket och de särskilda industrigrenarne.

Men huru mycket jag än ur denna synpunkt har att invända mot förslaget, är det dock en annan synpunkt, som gör mig ännu mera beklämd, och det är, att så vidt jag kan se, pekar den bestämmelse, som här är föreslagen, gifvetvis på en kompromiss. Den gifver uppslaget till en sådan, ty det är visadt, att till något högre än tio månader kunna vi dermed icke komma. Jag ber herrarne icke taga illa upp, men jag kan icke undertrycka den känslan, att en förbannelse, som följt försvarsfrågans behandling, är just detta tal om kompromiss: vi kunna gifva med oss; vi kunna pruta. Jag förstår mycket väl, att kompromissen måste finnas; i politiken kommer man icke fram utan densamma. Men jag påstår lika bestämdt, att det finnes frågor, som stå öfver hvarje kompromiss, och sådana frågor äro, efter mitt förstånd, just de, som afse fosterlandets försvar. Vi kunna icke begära, ett fattigt land som Sverige kan icke i försvarsväg begära mer än det minsta möjliga, men vi måste hålla på, att vi få detta; ty hvad som är mindre än det minsta möjliga är för litet; då är allt utan värde.

Kammaren torde tillåta mig att lemna några uppgifter om tidigare förslag. Herr statsministern har i sitt anförande redan i korthet antydtt, att 1875 och 1891 års förslag stälde större fordringar på utbildningen. Jag har från fullkomligt pålitligt håll fått uppgifter i detta hänseende. Enligt 1875 års förslag skulle fotfolket utom gardet hafva 399 dagars öfning, kavalleriet 575 dagars öfning, fotgardet, artilleriet, ingenjörtrupperna och flottan 425 samt trängen 375 dagars öfning, eller i genomsnitt uttryckt i månader: fotfolket utom gardet 13 månader, kavalleriet 19 månader, fotgardet, artilleriet, ingenjörtrupperna och flottan 14 månader samt trängen 12½ månader. Men derjemte funnos, märk väl, bestämmelser om lottning för det fall, att icke de eliter, som behöfdes till underbefäl, kunde erhållas på frivillighetens väg. — Går jag till 1891 års förslag, voro der, såsom herrarne känna, de värnpligtige delade i två grupper:

Angående
förslag till
värnpligtslag.
(Forts.)

Angående
förslag till
värnpliktslag.
(Forts.)

de, som voro till vapentjänst fullt duglige, och de, som voro till vapentjänst endast antaglige. De förra skulle tjänstgöra i 12 1/2 månader, således längre tid, än nu är föreslagen, och derjemte skulle finnas en fast anställd personal på 11,000 man. — I 1883 års förslag, hvilket, som bekant, äfven afsåg indelningsverkets upphäfvande, upptogs en stam af 25,000 man, som skulle rekryteras med en årlig kontingent af 5,500 man; men för att dessa med visshet skulle kunna anskaffas, föreslogs jemväl en kommunal garantilag. Huru är det i år? Regeringen har sagt, och det med full rätt, att man bör taga hvad som behöfves, men att det vore orätt att taga en dag för mycket. Mig vill det förefalla, att regeringen begärt litet, men i den delen underordnar jag mig. Jag vill tro, att det kan gå i hop med hvad regeringen har föreslagit; men jag tror icke, att det går i hop att taga något mindre, än hvad som föreslagits. Ty man bör komma i håg, att i det förslag, som i år föreligger, finnes den svagheten, att i fråga om underbefälet ingen garanti är gifven. Meningen är, att sedan de värnpliktige genomgått rekrytöfningarna på 245 dagar, skall man söka genom öfverenskommelse få folk att taga ett års anställning i korpralskolan, och derifrån skall man, också på öfverenskommelsens väg, söka att få folk till underbefälskolan och på detta sätt söka att få behovet fylldt. Nu kan det hända — och det var en svaghet, som vidlådde äfven 1892 års förslag — att det skall visa sig icke vara möjligt att värfva folk för detta ändamål, och detta är en ytterlig svaghet. Men man kan ju hoppas och vederbörande hafva också tänkt sig, att, der man icke kan på detta sätt erhålla underbefäl genom värfning bland de värnpliktige, det skall vara möjligt att få folk från yngre årsklasser. Men i detta hänseende hafva de tidigare förslagen varit begränsade — i ett förslag var gränsen satt till 20% — under det att nu icke ifrågasatts någon begränsning.

Kongl. Maj:t har således sökt att, såvidt möjligt, nedsätta fordringarna. Nu tror jag heller icke, att det finnes någon, som, när han tänker på ytterligare nedsättning, vill göra en sådan, emedan han anser, att försvaret kan medgifva det; utan det är andra, det är politiska skäl, som spela in.

Först tager man då hänsyn dertill, att man nu kan få afgöra denna fråga i och för sig, ty de andra frågorna — om rösträtten, om beskattningen, om krigslagsstiftningen etc. — föreligga icke nu. Jag sympatiserar fullständigt med den åsigten, som vill hålla frågorna skilda, som vill föra fram hvarje sak för sig. Men jag ber att få säga herrarne, att jag sympatiserar lika fullständigt med den åsigten, som anser, att dessa frågor böra lösas. Rösträtten behöfver utvidgas, och hvad som är föreslaget i fråga om krigslagstiftningen behöfver tillgodoses. Men på samma gång jag det anser, så håller jag dock fast vid, att försvaret går framför allt. Det är den första frågan; den skall lösas i första hand. Dessutom vill jag säga, att det ligger en inkonsequens i deras uppfattning, som vilja hålla de olika frågorna

åtskilda, men dock säga, att vi skola taga försvarsfrågan nu, nästan i hvilken form som helst, ty nu hafva vi denna fråga skild från öfriga. Det är således rädsla, farhåga eller obenägenhet — hvad jag nu skall kalla det för — att en gång få frågorna sammanförda, som gör att man nu vill taga försvarsfrågan. De der frågorna, som man vill hafva åtskilda, spela således afgörande in redan nu.

Men det finnes också ett annat åskådningssätt. Man säger, att det för närvarande blåser en försvarsvind öfver landet och att vi ej kunna stå till svars med att släppa något, som bjudes. Vi skola, säger man, taga detta äfven med fullt erkännande af att det är bristfälligt, och vi böra hoppas, att framtiden skall veta att rätta och fullständiga det som brister. Äfven der gör sig samma egenomliga åskådning gällande. Man har icke förtroende för framtiden, och därför vill man taga förslaget nu; men man har ock på samma gång förtroende för framtiden så till vida, att man hoppas, att längre fram, när det gäller, bristerna skola afhjelpas. Man ser således redan nu brister, men vill ändock öfverlåta åt framtiden att afhjelpa dem. Är det icke rimligt och rätt att, när jag ser ett fel, rätta detta fullständigt och icke lemna efter mig någon påtaglig brist?

Jag har den lyckan att vara optimist i politiken; jag tror icke på någon försumpning; jag tror, att när nöden är som störst, är hjälpen närmast. Och jag kan icke tro, att, om också försvarsfrågan nu skulle falla, den icke inom kort skall få en lycklig lösning. Ty att förtvifla om det, vore att förtvifla om fosterlandets framtid. Jag vill också säga, att jag icke kan se, att hvad som förelupit i denna sak gifver oss anledning till hopplöshet. Det är sant, att från Andra Kammaren finnas många reservationer, som äro oantagliga, och det är beklagligt, att dessa kommit fram. Men låtom oss komma i håg, att dessa män i Andra Kammaren hafva kanske dock icke den öfversigt öfver ställningen, som vi hafva, kanske icke det intryck, som vi hafva, af den intressepolitik, som numera gör sig gällande hos de stora magterna och som lägger de små, när de icke kunna försvara sig sjelfva, handlöst i de stora magternas händer. Men låtom oss tala om för dem detta, låtom oss framhålla det för dem, låtom oss säga dem, att hvad vi begära är det minsta, som landet kräfver! Min öfvertygelse är, att hvad man nu ser med ledsnad är dock ett vackert erkännande att börja med och som kommer att utveckla sig till ett erkännande af nödvändigheten att gifva hvad landet behöfver. Men man må icke förvåna sig öfver att när det talas om att man »foreløbig» skulle kunna gå ned till tio månader, det då heter: är man icke säkrare på försvarets behof? Kan man gå längre ned än hvad Kongl. Maj:t sagt? Och på det sättet är man inne på köpslagan. Men visar man dem öfvertygelsens sjelfständighet och den karakterens fasthet, att man säger: detta måste vi hafva och ingenting mindre — då är det min öfvertygelse, att man också kommer dit. Jag ber kammaren verka i den rigt-

Angående
förslag till
värnpliktslag.
(Forts.)

Angående
förslag till
värnpligtslag.

(Forts.)

ningen genom att täppa till denna den ömkliga kompromissens bakport och bifalla Kongl. Maj:ts förslag.

Friherre Palmstierna: Herr grefve och talman, mina herrar! Först skall jag be att, såsom reservant mot den Mallminska motionen, få instämma i det afslagsyrkande, som den fjerde ärade talaren framstälde. Hvad de näst föregående båda talarne beträffar, torde det visserligen synas onödigt, att jag här uppträder mot dem, då den ene icke gjorde något yrkande och då den andre framkom med ett yrkande, som jag hoppas icke må finna någon genklang i denna sal. Det var dock åtskilligt af hvad som der framfördes, som jag anser icke böra lemnas alldeles obemött, bland annat därför att det visade en — jag tors knappast säga bristande insigt, men en sådan uppfattning af sjelfva värnpligtens grund, som kan vara ganska naturlig för den, som icke närmare studerat frågan, men som kan vara farlig, om den delas af ett flertal.

Den ene ärade talaren yttrade sig om perioder af värnlöshet, hvilka skulle inträffa vid tillämpning af det kongl. förslaget. Det finnes icke der någon period af värnlöshet, der finnas blott perioder, då man icke har allt folk under vapen. Men hvad är sjelfva värnpligtens idé? Det är att hafva mycket i krig, men litet i fred. Det finnes naturligtvis icke något land, som har alla klasserna inne; om de hafva rekrytskolan inne ett eller två år, blir en annan fråga. Hvad oss sjelfva beträffar, hafva vi samma perioder af värnlöshet nu: vi hafva blott 10,000 man värfvadit folk inne hela året om, och denna siffra reduceras ytterligare genom permissio och vakanser. Den indelta truppen är icke inne annat än under mötestiden. Enligt det nu föreliggande förslaget skulle man hafva 14,000 man värfvadit folk, och de värnpligtige skulle komma, när man kallade dem. Hvad mobiliseringen beträffar, är denna fråga i det kongl. förslaget behandlad och kommer att än ytterligare utarbetas. De värnpligtige skola komma, när de behövas, och detta skola alla de olika klasserna göra.

Det är emellertid en sak, som jag anser mig böra bemöta, ehuru jag icke är den, som vore närmast dertill. Jag syftar å en föregående ärad talares yttrande, att under detta förslag skulle som slutmål ligga två års värnpligt. Detta tror jag vara absolut nuisstag; jag tror icke, att under detta Kongl. Maj:ts förslag ligger något annat än en önskan om antagande af just detta förslag. Jag anser det därför vara både olämpligt och obefogadt att på detta sätt söka skrämman folk dermed, att om detta förslag antages, kan det hända, att man snart får ännu ett års värnpligt.

Den åsyftade ärade talaren hade nu emellertid ett annat bote-medel att rekommendera — hvilket var lätt att förutse med hans kända förkärlek för stam och beväring. Ja, man kan ju, om man så vill, också kalla dessa 14,000 man fast anstälde för stam; men hvad det framför allt gäller, är att få de stora massorna tillräckligt

öfvade. Om det i nuvarande stund gälde att gå emot ett krigsvant infanteri, huru skulle man väl då reda sig med denna beväring, öfvad under 90 dagar? Den kan icke skjuta, den kan icke röra sig; och dock utgör den tre fjerdedelar af vårt infanteri. Det är just i den ofantliga förbättringen af infanteriets kvalitet, som det egentliga framsteget här skulle ligga, om hvarje man i ledet hade sina tolf månaders öfning.

Den ärade talaren nämnde slutligen, att hvad som slagit an på honom var öfvergångsförslaget, ty der fans fortfarande stam och beväring, och det var billigt. Ja, men hvar finnes väl någon, som tror, att en infanterist kan utbildas till full duglighet på sex månader — specialvapnen behöfva vi ej ens tala om. Och hvad kostar sedan detta? Jo, 24 millioner kronor om året; och det blir således visst icke billigt med en sådan dubbel organisation, då man måste föda de värnpliktige och fortfarande skall öfva en stor stam.

För att sedan öfvergå till den derefter följande talaren, så nämnde han, att han gerna vore med att skaffa goda gevär och en god artillerimateriel. Ja, deri vill jag gerna instämma; men man måste väl också skaffa folk, som kan sköta denna materiel. Ty hvad nytta har jag af goda gevär, om jag ej har folk, som kan skjuta med dem; hvad nytta har jag af en dyrbar och invecklad artillerimateriel, om den skall skötas af folk, som icke förstår den, utan den får rosta sönder, så att den ej kan användas? Ty ju finare och dyrbarare materiel jag har, desto ömtåligare är den och dess större fordringar ställer den på folket, som skall sköta den-samma.

Det är visserligen mycket riktigt det der gamla uttrycket, att det var folkskolelärarne, som egentligen vunno drabbningarne åt Preussen, men det lär väl icke ha funnits någon preussare, som fattat detta så, att segrarne skulle ha vunnits äfven utan de tre årens värnpligt. Tre år hade ju både fransmän och österrikare också, men hvad de deremot saknade var den bildning, som preussarne hade och som fälde utslaget. Och det är därför just med stöd af den stora allmänna folkbildningen i vårt land, som Kongl. Maj:t kunnat våga föreslå en så kort öfningstid som tolf månader.

Här har vidare af samme ärade talare anförts en af de gamla satserna från Fredrik den stores tid, nemligen att för krig behöfves det tre saker: pengar, pengar och åter pengar. Men hvad betydde penningen då? Jo, då betydde den icke blott materiel och vapen, utan äfven folk, ty allt folket var värfvad. Men nu får man inga 300,000 man från Sverige för pengar, utan det är den allmänna värnpligten, som måste skaffa dem; och den anförda satsen har således en vida mer begränsad tillämpning i våra dagar.

Det var rörande att se, hvilken tillit den ärade talaren hade till Kongl. Maj:ts regering, att denna skulle i så god tid varsna de

*Angående
förslag till
värnpliktslag.
(Forts.)*

Angående
förslag till
värnpliktslag.
(Forts.)

mörka politiska moln, som kunna komma, att vi hinna öfva oss. Men jag vill då fästa uppmärksamheten på att det här gäller icke endast att öfva *en* klass tolf månader, utan att öfva *tjugu* klasser under hvardera tolf månader för att vi skola kunna försvara vår frihet; och i så god tid förut lär regeringen icke kunna varna oss.

Den ärade talaren slutade med att yrka bifall till den af sex ledamöter från Andra Kammaren gemensamt afgifna reservationen. Denna reservation innehåller två saker, nemligen det ena åtta månaders öfning som grundval och det andra ett uppskof.

När det gäller en fiende, har man först att fråga sig, huru lång öfning hans trupper ha. Nåväl, de fiender, vi kunna tänka oss, hafva trupper med tre till fem års öfning. Man ser visserligen nu för tiden en tendens i alla europeiska länder att söka nedsätta öfningstiden på grund af de stora pekuniära och personliga offer den kräfver af landet; men huru långt har man väl vågat gå? I Tyskland har man, trots dess skolmästare, icke vågat gå ned längre än till två år, och i Frankrike är man på väg dertill, fast många anse, att redan derigenom armén alltför mycket försämras. Om man frånser milisarméerna, är det blott de högst bildade värnpliktige i Tyskland och Frankrike, som man vågar släppa med ett års öfning. Det visar då hos Kongl. Maj:t en hög tanke om den svenska folkbildningen att våga föreslå tolf månaders öfning för alla.

Utomlands är som sagdt öfningstiden två år med repetitionsöfningar. Hvad skulle vi här få? Jo, en åtta månaders första rekrytöfning och sedan repetitionsöfningar. Detta är en tid, som hvarje militär måste anse så knapp, att det icke kan bli tal om att afknappa något derå. Hvad specialvapnen beträffar, är tiden påtagligen alldeles för kort, särskildt för kavalleriet; och Kongl. Maj:ts förslag måste därför kompletteras genom en mängd fast anställda.

Genom en nedsättning af denna föreslagna öfningstid till inalles åtta månader skulle man nu bespara omkring tre millioner kronor om året. Men hvad skulle man få? Jo, en fem månaders rekrytöfning. Nu säger man visserligen, att detta bör vara tillräckligt, då den indelte soldaten ej har mera. Nej, det är *icke* tillräckligt. Först och främst består indelta armén af relativt utvaldt folk; man tager icke der hvem som helst. Och för det andra äro de icke tillräckligt öfvade med dessa fem månader, men dertill kommer, att de äro fast anställda för tjugu år med årliga repetitionsöfningar. Man kan icke dermed jemföra dessa värnpliktige, som efter sin fem månaders rekrytöfning skulle få blott ett par repetitionsöfningar och sedan återgå till sitt gamla yrke.

Jag vill således påstå, att tolf månader är minimum.

Hvad den allra siste talaren beträffar, så vill jag säga, att jag icke tror, det Första Kammarens ledamöter i försvarsutskottet kunna

sågas hafva i någon mån vikit från Kongl. Maj:ts förslag i afseende å de tolf månaderna.

Som jag nämnde går den omtalade reservationen ut på icke allenast en afprutning till åtta månader, utan äfven ett uppskof. Jag kan icke neka till att detta uppskofsyrkande synes mig vara mycket farligt. Vi lefva i ett imperialismens tidevarf, mina herrar, då de stora länderna svälla ut och krossa eller sluka de små mellanliggande staterna. Vi lefva, kan man säga, i egoismens tidevarf, der magt går före rätt och en hvar tänker endast på den egna fördelen — der man med djupt förakt ser ned på länder, som icke vilja göra de för frihetens bevarande nödiga offern.

Herr grefve och talman! Jag yrkar bifall till förslaget om de 365 dagarne.

Herr Dieden: Herr grefve och talman! Det är ett förunderligt tal man på senare tid fått höra, att derest man vill ge Sveriges ungdom ökad öfning i vapnens bruk, afser man dermed i främsta rummet ett ökad skydd åt förmögenheten i landet, och att för den skull en progressiv skatt bör läggas å de förmögnare klasserna. Om landet angripits, måste väl i hvarje fall denna ungdom rycka ut till landets försvar, oafsedt om den har klen eller god militäris utbildning; men att skicka ut den, föga öfvad, mot hvilket annat lands som helst vida mera öfvade trupper vore ju detsamma som att tillspillogifva denna ungdom och offra den till intet gagn.

Derför anser jag det vara vår oafvisliga skyldighet att just för denna ungdoms egen skull bereda den så mycken öfning och militäris utbildning, som våra förhållanden kunna medgifva.

Jag anser, att landet eger förmåga att bära de ökade skattebördor, som Kongl. Maj:ts förslag om utsträckt värnpligt medför, men jag anser tillika, att i landet finnes en stor myckenhet tillgångar, som böra bättre tillgodogöras än hittills till skattebördans lindrande. Som ett exempel vill jag nämna, att staten ju eger en hel del domäner af allehanda slag, som nu ge nästan ingen afkastning, men genom hvilkas försäljning säkert skulle skapas betydande fonder. Närmast för våra ögon ligger då här i Stockholm att utsträcka Strandvägen ännu ett långt stycke samt sälja byggnadstomter utmed densamma. Detta skulle nog inbringa många millioner kronor; och man kunde sedan lemna åt framtiden att möjligen besluta om realisation af tomter längre in å Ladugårdsgärdet. Statens skogar skulle med en ändamålsenlig skötsel nog lemna betydligt större afkastning, än nu är fallet; en sakkunnig person har beräknat, att årligen det ruttnar bort virke i statens skogar till flera millioner kronors värde. Vidare använda vi årligen rätt stora belopp på att anlägga telefonledningar i glest befolkade orter, hvilket ger endast en ringa inkomst. Vida större inkomst skulle man vinna, om man lade upp ännu en eller ett par trådar å de ledningar, som äro så

*Angående
förslag till
värnpligtslag.
(Forts.)*

Angående
förslag till
värnpligtslag.
(Forts.)

flitigt anlitate, att man stundom får vänta flera timmar för att få ett samtal.

Tillvaratagas alla dylika inkomstkällor, kan nog skatten för den utsträckta värnpligten bringas ned ganska betydligt.

Liksom efter den sista härordningsreformen komma väl äfven nu många städer att täfla om att få till sig förlagda regementen. Låt då dessa städer köpa en dylik förmån genom att sjelfva helt eller delvis uppföra de nödiga kasernerna, så skola dessa snart och blifva uppförda med ringa kostnad för statsverket.

I hvarje fall böra dock, enligt min åsigt, med försvarsfrågan icke sammanblandas andra frågor, såsom om en genomgripande förändring af hela vårt skatteväsen, eller om rösträttsreformen, som tariffva allsidig utredning och grundlig pröfning.

Innan jag slutar, tillåter jag mig påpeka en sak, som i mitt tycke borde vara omnämnd i sammanhang med försvarsfrågan, nemligen anläggande af dubbelspår vid våra hufvudbanor. Detta är behöfligt för den allmänna trafiken, behöfligt för att åstadkomma önskad sabbatshvila för jernvägstjenstemännen, men, framför allt, behöfligt för försvaret.

Herr greve och talman! Jag skulle helst i förevarande punkt velat yrka bifall till Kongl. Maj:ts förslag, men för handen varande förhållanden bjuda mig att i stället ansluta mig till utskottets hemställen.

Herr Wester: Herr greve och talman! Mina herrar! Jag har ej heller något annat yrkande att göra än om bifall till utskottets förslag oförändradt, men då jag det oaktadt begärt ordet, så är det med anledning af den märkliga framställning, som herr Bildt nyss undfagnade oss med från denna plats. Man hade icke väntat att af en så hänsynsfull man få höra ett så hänsynsfullt språk. Han talade om att det vore ett klassintresse, ett enskildt ekonomiskt intresse, som dikterade landtmännens åstundan att få från öfningarna undantaga någon del af skördetiden. Han tolkade denna, som han sade, märkliga motion så, som att dess syfte och innebörd egentligen endast skulle vara: »detta är bra för oss.» Men han har läst orätt, det står icke så, utan det står, att den i motionen föreslagna inskränkningen är nödvändig för att ge landet den ekonomiska bärkraft, som det nya härordningsförslaget kräfver. Det är två skilda mäktiga intressen, som här möta hvarandra, men som dock i det hela äro gemensamma: det första, det militäriska intresset, som bjuder: »se bort från allt annat; vi måste ha öfningarna under tjenlig tid», och det andra, att man ej genom utkommending af tre årsklasser på en gång skall beröfva jordbruket allt för mycken arbetskraft under skördetiden. Nordens sommartid är kort, och skördetiden är ännu kortare; hvarför det är nödvändigt att begagna denna tid väl, och man får ej låta det ena af dessa båda intressen alldeles skjuta undan det andra. Det gäller, som sagdt,

här icke ett tillgodoseende af jordbrukarnes enskilda ekonomiska intresse, utan af landets gemensamma intresse, att den skörd må kunna bergas, som skall bära och gifva kraft åt vårt försvar. Jag vill visst icke förneka sanningen deraf, att det finnes ett annat och högre intresse än landtmännens skördeintresse, och detta andra intresse är fosterlandets och dess kraf på offer af sina söner för bevarande af landets oberoende och sjelfständighet. Men man får icke därför, som den föregående ärade talaren gjorde, instruktivt tala om hur den socialistiska fanan skall höjas, och huru ett enskildt klassintresse här spelar in för att vinna en enligt hans mening oberättigad fördel. Det är endast detta hans utfall jag velat bemöta; och jag vågar påstå, att hvad som här framhålles såsom ett enskildt intresse är en nödvändighet för vårt land. Det är möjligt, att herr Mallmin gått något för långt i sin motion, men i allt fall förtjenar den ett allvarligt beaktande.

*Angående
förslag till
värnpligtslag.
(Forts.)*

Herr vice talmannen: Herr grefve och talman! Mina herrar! Såsom framgår af utskottets utlåtande, hafva icke de civile ledamöterna från denna kammare kunnat i alla delar följa sina militäre kolleger i deras önsknings. Detta har visserligen icke berott derpå, att man icke erkänt de från militärt håll framställda fordringarna vara befogade och ländande till nytta för försvaret, utan orsaken har varit den, att man i de punkter, der sådant ansetts utan fara kunna ske, velat tillmötesgå önsknings om lättnader.

En sådan skiljaktighet förefinnes vid den nu föredragna punkten. Det lär vara väl känt, att den så kallade Mallminska motionen omfattats med stort intresse, icke blott, såsom här nämnts och af de många underskrifterna framgår, inom Andra Kammaren utan äfven af många inom Första Kammaren. Och detta är icke så underligt, om man betänker, huru bekymmersamt det för våra näringsidkare under de senaste åren varit att få arbetskrafter. Det har icke, såsom af en talare här sades, gått att få billigt folk, utan det har gått öfver hufvud taget att få folk, få arbetskraft; och detta har på många håll visat sig ganska svårt. Detta har medverkat till den stämning, som här tagit sig uttryck i den så kallade Mallminska motionen — en oro för att ett antagande af detta härordningsförslag skulle komma att väsentligt öka dessa svårigheter.

Nu säges det, att det skulle vara föga konstitutionellt att beröfva Kongl. Maj:t rättigheten att anställa repetitionsöfningar, när han så finner för godt. Ja, jag vill icke afgifva något omdöme härutinnan; men jag kan finna detta sträfvande ganska naturligt, då man erinrar sig hvad som för några år sedan — jag mins ej precis när — passerade. Med anledning af ett spörsmål från Kongl. Maj:t förklarade nemligen Riksdagen då, hvilken tid den ansåge lämpligast för fälttjänstöfningarna. Svaret blef emellertid, att dessa öfningar förlades just till den tid, som Riksdagen förklarar sig ause vara den

Angående
förslag till
värnpligtslag.

(Forts.)

minst tjenliga. Det är väl således ursäktligt, att här gör sig gällande en önskan att få bestämmelserna i detta fall lagstadgade.

Hvad nu beträffar frågans realinnebörd, så kan det ju hända, att det här föreslagna stadgandet medför vissa olägenheter, såsom vi nyss hört; men det lär väl i allt fall icke för chefen för landt-försvarsdepartementet och generalstaben föreligga några oöfvervinneliga svårigheter att äfven med den föreslagna begränsningen kunna inordna repetitionsöfningarna.

Det har här klandrats, att utskottet icke derutinnan förebragt någon utredning. Detta är ju emellertid helt naturligt, då utskottets militäre ledamöter ställt sig som reservanter; de öfriga ledamöterna voro då ej nog starka att komma med något positivt förslag. Jag kan ej heller nu säga, huru saken bör ordnas, men åtskilliga sätt derför kan jag väl dock antyda. Om det nu är så, att fälttjenstöfningarna eller repetitionsöfningarna företrädesvis böra förläggas till hösten, så faller det med den här föreslagna bestämmelsen af sig sjelft, att de, såsom här blifvit nämndt, icke kunna börja förr än den 10 september och således komma att fortgå, med 35 dagar, till den 15 oktober. Ja, detta är ju en mycket sen termin på året, det kan icke nekas. Men kaserner och baracker finnas ju, och man torde kanske göra sig skyldig till öfverdrift, om man förnekar, att dessa skulle kunna vara ganska tillfyllestgörande.

I fråga om fälttjenstöfningarna har man äfven, såsom här framhållits, den möjligheten att stifta en inqvarteringslag, om så skulle finnas nödigt för de värnpligtiges helsa eller för öfningarnas vederbörliga ordnande.

Detta är ett sätt. Ett annat sätt, som en icke-fackman delvis af många skäl finner mera tilltalande, och som den ärade talaren på norrbottensbänken icke berört, men som han i sin svartmålning gaf, som mig syntes, goda skäl för, vore ett förläggande af repetitionsöfningarna till försommaren. Från militärt håll anses sådant icke lämpligt, hufvudsakligen, så yidt man kunnat förstå, derför att det icke är tillåtet och äfven bär emot för befälet att draga in öfningarna på böljande sädesfält och växande gröda.

Omtvistadt är, huruvida öfningarna göra mera skada på fälten under sommaren än på hösten, likasom huruvida kostnaderna i ena eller andra fallet blifva större.

Men gifvet lär väl i hvarje fall vara, att med en förbättrad härordning skulle, såsom äfven motionären tänkt sig, följa en lagbestämmelse i syfte, att vid militäröfningarna enskild mark får beträdas mot ersättning, som i vederbörlig ordning bestämmes.

Är det nu så förskräckligt svårt att förlägga dessa repetitionsöfningar till hösten och man icke heller vill ha dem i deras helhet förlagda till försommaren, vill det synas lekmannen, som om en kombinerad af sommar- och höstöfningar lämpligen skulle kunna ske så, att de värnpligtige finge de två första repetitionsöfningarna

på våren eller försommaren, hvilket man nu vill kalla det, och den sista på hösten. Med inryckning den 1 november enligt det kongl. förslaget fortgår rekrytutbildningen till omkring den 3 juli påföljande år. Under den sista delen af denna utbildningstid skulle det väl kunna gå an att under två år taga tredje, fjerde och femte årsklassernas repetitionsöfningar och den sista fälttjenstöfningen, såsom den kallas, på hösten tredje året, hvarigenom man såsom nu finge vid hvarje arméfördelning fälttjenstöfningar hvar tredje år.

*Angående
förslag till
värnpligtslag.*
(Forts.)

Många andra sätt skulle väl också med god vilja kunna påfinnas, och sålunda lärar väl icke den s. k. Mallminska motionen föranleda, att hela frågan om utbildningens möjlighet, såsom här i dag yttrats, drifves på sned; icke heller torde densamma, åtminstone efter de antydningar jag gjort och med den möjlighet jag tänkt mig att sammanjemka den af utskottet och af Kongl. Maj:ts föreslagna öfningstiden, utgöra något hinder för vederbörligt fullgörande af repetitionsöfningarna till det antal dagar Kongl. Maj:t föreslagit. Det har här frambållits, att det blefve svårt inpassa nionde årets 15-dagars öfning mellan repetitionsöfningarna på hösten och rekrytutbildningen. Ja, men Kongl. Maj:t har själf sagt, att dessa 15 dagars öfning kunde förläggas till hvilken tid af året som helst, och sålunda torde det icke vara nödvändigt för oss att taga hänsyn till denna sak.

Skulle det nu visa sig, att en tillämpning af den föreslagna begränsningen komme att medföra svåra olägheter vare sig för de värnpligtige eller för öfningarnas behöriga fullgörande, så lärar det väl icke vara omöjligt att få till stånd en förändring härutinnan till något annat, något bättre, så för det ena som det andra.

Nu har här i dag blifvit sagdt, att utskottets förslag i denna del pekar på en kompromiss, hvarjemte äfven, så vidt jag förstår, med beklagande omnämnts det sätt, hvarpå arbetet förts inom försvarsutskottet, i det att det ena förslaget aflöst det andra och att oupphörligen fråga varit om kompromisser. Ja, denna kammare torde, efter tagen kännedom om det uti utlåtandet föreliggande förslaget, vara fullkomligt på det klara med att utskottets ledamöter från denna kammare visserligen icke inlåtit sig på någon kompromiss. Att i denna ryktenas förlofvade blomstringstid otaliga bud framburits till höger och venster angående hvad i utskottet passerat, om de hemliga tankar, som låge fördolda bakom utskottets ord, och om det slutmål, hvartill utskottet tänkt sig kunna komma — det torde man kanske icke böra så mycket fästa sig vid. Utskottet har haft ett grannlaga värf sig anförtrödt och har icke kunnat eller velat under de förberedande arbetena låta komma ut, huru dessa varit indelade och ordnade. Det har såsom ett klander från åtskilliga håll anmärkts, att en viss sekretess varit inom utskottet öfverenskommen, men denna sekretess borgar också för att de rykten, som i ena eller andra afseendet från utskottet burits fram, icke heller böra gifvas någon som helst tilltro.

Angående
förslag till
värnpligtslag.
(Forts.)

Det har sagts, att politiska skäl spela in, när utskottet nu kommit med detta förslag i fråga om sista momentet af föreliggande 27 §. Mina herrar, när spela icke politiska spörsmål in vid afgörandet af stora frågor? Hafva vi någonsin förehaft någon dylik fråga, der så icke skett? Huru var det 1892? Spelade då icke politiken in afsevärdt? Fick försvarsfrågan då afgöras för sig? Hvar och en torde med sig sjelf afgöra, huruvida det var en *ömklig* kompromiss, som då skedde eller ej. En kompromiss var det *då*, och kompromisser ingås vanligen alltid rörande det politiska lifvets stora frågor, ehuru man naturligtvis måste tillse, att denna kompromiss göres så honorabel som möjligt.

Ett godkännande af den s. k. Mallminska motionen är efter min förmening af högsta vikt för den nu föreliggande stora frågans framförande, och anser jag mig därför böra på allt sätt tillstyrka bifall till utskottets med anledning af nämnda motion framställda förslag. Men jag gör detta under den uttryckliga förutsättningen och det bestämda förbehållet, att försvarsfrågan löses vid denna riksdag, samt att, om så icke blir förhållandet, för de nya förslag, som kunna framkomma, den Mallminska motionen icke behöfver, icke bör vara grundläggande, och att således ledamöter, som nu rösta för denna motions hufvudsakliga innebörd, skola känna sig fria att, vid frågans förnyade företagande, bestämma sin ställning till motionens syfte utan hänsyn till de vota, som de i dag komma att afgifva.

Herr Björlin: Efter den uttömmande redogörelse i militärt afseende, som den förste ärade talaren här gjorde, skulle det möjligen synas kammaren vara temligen öfverfödigt, om också jag, äfven reservant vid denna punkt, yttrade några ord. Men då jag, sedan han yttrade sig, icke hört något militärt motskäl, men väl åtskillig oklarhet i denna väg, så torde de senare talarne på motsidan, särskildt kanske de tvenne siste, ursäkta, om jag gör en liten »repetitionsöfning».

Mallminska motionen afser såsom bekant, att under en tid af 2 månader på sommaren — för Norrland en något kortare tid — hufvuddelen af de värnpligtiges kontingent (fotfolkets) icke skulle få deltaga uti repetitionsöfningar, hvilka därför skulle förläggas antingen senare, efter den 10 september, eller också på försommaren, före den 10 juli. Hvad det förstnämnda sättet för frågans lösning, öfningarnas förläggning till hösten, vidkommer, har den förste talaren utförligt redogjort för de olägenheter, som dervid skulle möta. Jag behöfver endast tillägga, att i midten af oktober, då öfningarna skulle sluta, solen endast är uppe 10 timmar, hvadan, då det i vanliga fall exerceras 8 timmar, fritiden endast blefve 2 timmar, under hvilka truppen skulle hvila och äta, hvilket ju vore uppenbarligen för litet. Att, såsom den siste ärade talaren föreslog, ordna saken på det sätt, att repetitionsöfningarna skulle förläggas

till försommaren, till maj och juni månader, möter visserligen icke sådana hinder, som han nämnde, sädesfält och åkrar, men det möter i den af Kongl. Maj:t föreslagna organisationen ett annat väsentligt hinder, derigenom att tillräckligt befäl icke finnes för öfvande af repetitionsklasserna på samma gång som rekrytklasserna. Skall i de senares utbildning göras uppehåll, och detta sedermera tagas igen? Det vore uppenbarligen ett oting i organisativt hänseende, som jag för min del icke kan tillråda kammaren att godkänna.

Mycket är nog icke att tillägga till hvad redan blifvit sagdt, och jag borde kanske därför också sluta, då jag i första rummet är militär, men några ord, som den siste ärade talaren nämnde, har jag litet svårt att nu lemna oemotsagda, och jag vill således i likhet med honom för ett ögonblick stiga upp på politikens slippriga bana.

Hvad jag särskildt fäste mig vid var, att han benämnde det af Kongl. Maj:t framlagda »förslaget till *ny* härordning», icke såsom det kallas i sjelfva förslaget, utan såsom det hette 1892: »förslag till *förbättrad* härordning». Det hade jag dock icke hört sägas om det föreliggande förslaget, att det icke skulle vara en ny, fullständig härordning. Vidare sade han, att de civile medlemmarne af utskottet ansett sig kunna, i olikhet med de militäre, tillmötesgå vissa *befogade* fordringar, som utan skada för försvaret i dess helhet kunde tillfredsställas. Men bevisningen återstår enligt mitt förmenande. Nog hafva fordringar framstälts — ja, i myckenhet; men jag har icke hört någon militär erkänna dem för befogade. Jag vill inte dermed hafva sagt, att man ej på vissa håll, der medgifvanden utan skada för försvaret kunna göras, skulle kunna gå framställda önskingar till mötes samt göra vissa lättnader. Men det ställe i systemet, hvarom det just nu är fråga, är farligast att röra vid, så vida man — liksom jag — utgår från 12 månaders-förslaget.

Vidare nämnde den siste talaren, på tal om att detta tillägg var resultatet af en kompromiss: hvad var då 1892 års förslag, det var också en kompromiss. Ja, mina herrar, men skilnaden är den, att 1892 gjordes slut på en kompromiss. Det var slutet på 18 års fåfånga sträfvanden att lösa den kompromiss, som började 1873, men den Mallminska motionen, stäld i samband med Kongl. Maj:ts förslag, är ingångsporten till en ny kompromiss, och hvem vet, huru många år vi få hålla på, kanske 18 år till, innan vi blifva af med densamma och dermed sammanhängande frågor! Vidare framhöll den ärade talaren, att medgifvanden i detta hänseende gjordes under den uttryckliga förutsättningen, att man derigenom icke vore bunden, då frågan komme igen. Detta är, så vidt jag förstår, ett något egendomligt resonnement. Båda kamrarne besluta för sin del, att af infanteriet t. ex. $\frac{2}{3}$ af årsklasserna icke må exercera under tvenne månader af sommaren, och nu fordras det, detta oaktadt, att, nästa gång Kongl. Maj:t framlägger förslag i ämnet, han dervid icke skall taga Riksdagen på orden, att hvad

*Angående
förslag till
värnpligtslag.*
(Forts.)

Angående
förslag till
värnpliktslag.
(Forts.)

man sade våren 1901 icke skall hafva betydelse på hösten 1901. Nej, jag tror nog, att, — om jag får vara en smula indiskret — här ligger en annan sak bakom. Jag hoppas man icke finner det olämpligt, att jag något litet berör densamma. Det säges, att många i Andra Kammaren voro benägna för tillslutning till ett förslag med 8 månaders öfning, om man här toge den Mallminska motionen. Men är detta klokt? Man kommer ju i samma belägenhet som den fromme mannen i medeltiden, hvilken var dömd att arkebuseras, och som hade en from önskan, som han gerna ville se uppfylld. Han bad att få lefva endast ett par veckor till, så ville han undergå den ännu grymmare hungersdöden. Så kommer det, vid bifall till utskottets förslag, att gå för oss i försvarshänseende, om eljest mitt politiska omdöme är riktigt. Om man *icke* tager den Mallminska motionen, kan det hända, att en del ledamöter i Andra Kammaren icke ansluta sig till förslaget om 8 månader, som då genast arkebuseras. Men genom att i stället godkänna motionen är man endast säker, att samma förslag får lefva ytterligare ett par veckor. Såvida därför kammaren icke beslutit sig för att gå med på 8 månader, hvad vinnes väl genom att nu bifalla utskottets förslag? Alla, som känna till stämningen inom kamrarna, förstå mycket väl, att man icke kan göra räkning på att i Andra Kammaren få mycket mer än 8 månader. Vi kunna sedan motse en sammanjemkning, hvilken, — det tager jag för alldeles gifvet — skulle på ett utmärkt sätt skötas. Men att man dervid komme utöfver 8 månader, det tror jag icke på. Då jag står på den genom Kongl. Maj:ts förslag angifna grund, då denna motion är oförenlig med nämnda förslag, och då hvad jag erfarit om de senare månadernas kompromisser gör, att jag helst skulle se, att allt tal derom begrafdes i djupaste tystnad och öfver grafven sattes en grafsten med inskrift: »*spåren förskräcka*», kan jag icke vara med om utskottets förslag i fråga om föreliggande paragraf, utan måste yrka bifall till min reservation.

Herr Sjöholm: En ärad talare, som slutade sitt anförande utan att framställa något yrkande, ordade något om framtiden, och jag ber med anledning deraf få säga några ord.

En engelsk författare säger någonstädes, att en gammal mans enda lycka ligger i »minnet af det förflutna». Förutsättningen härför är naturligtvis, att det förflutna i sig innesluter någon ljuspunkt, som är värd att minnas och som icke innebär sjelfanklagelsens bittra qval. Vill man därför gå framtiden till mötes med lugn och tillförsigt, måste det närvarande ögonblicket ställa den förpligtelsen för ögonen, att man handlar samvetsgrant och efter bästa öfvertygelse. Nu är gifvet, att det ena ögonblicket eller tidsmomentet kan vara viktigare och ansvarsfullare än ett annat, men då blir också sjelfpröfningen så mycket större. Så vidt jag kan bedöma den nuvarande situationen med dess betydelse för framtiden, är den synnerligen allvarlig, och då jag derjemte har den öfvertygelsen,

att framtiden kommer att falla sin dom öfver det sätt, hvarpå försvarsfrågan vid denna riksdag blifvit behandlad, en dom, som den enskilde kommer att falla öfver sig sjelf och som blir ett minne för lifvet, en dom, som och historien en gång med omutlig sanning kommer att afgifva — när jag har den öfvertygelsen, då känner jag mig manad att offentligen angifva min åsigt i frågan, och den är, att Kongl. Maj:ts proposition i hufvudsak bör af Riksdagen bifallas. Denna min åsigt har sin grund icke i någon påtryckning från ena eller andra hållet, icke i något hugskott eller någon tillfällig, uppjagad känslöstämning, utan i den efter allvarlig pröfning bestämda öfvertygelsen, att hvad Kongl. Maj:t i detta afseende föreslagit är nödvändigt för att värna vår frihet och vårt oberoende. Jag har icke funnit ett enda skäl af alla dem, som föreburits för afslag eller uppskof, giltigt, utan tvärt om, allt talar för den stora fara, som dermed vore förenad. Jag vill icke upptaga kammarens tid med att ingå uti någon detaljerad granskning af dessa skäl, men ber blott att i största korthet få belysa ett par, tre af dem.

Den utsträckta värnpligten, menar man, skulle öka den stora, för vårt land skadliga emigrationen. Skulle så blifva förhållandet, så må jag säga, att hvar och en, som icke har mer fosterlandskärlek, än att han af denna anledning lemnar fäderneslandet, må gerna resa sin väg; han är icke värd att vara kvar i gamla Sverige. Ett annat skäl är, att våra ekonomiska tillgångar icke skulle medgifva att betäcka de kostnader, ett ökad försvar kräfver. Är det så, mina herrar, att njutningslystnaden och beqvämligheten, eller i allmänhet det materiella välbefinnandet bör ställas öfver och framför de ideella intressena, ja, då hafva vi råd och tillgångar till allt annat utom till vårt lands värnande, och då är det endast en tidsfråga, när den sedliga kraft, som uppehåller vårt folk, är förbi och sjelfständigheten förlorad, oberoende af huru vårt försvarsväsende är ordnad. Men det är ju ingen fara! Civilisationens och kulturens utveckling göra ju alla försvarsåtgärder obehöfliga; vi kunna i lugn afvakta den eviga freden. Jag erinrar mig härvid ett bekant yttrande af framlidne excellensen Manderström: »den eviga freden här i verlden, den är på kyrkogården». Trots all öfverdrift ligger deri mycken sanning, ty för den enskilda människan är den andliga striden slut först då det lekamliga lifvet slocknar, och för nationerna är ingen varaktig fred att vänta, så länge våld och orättfärdighet i denna syndens verld göra sig gällande. Om någonsin det ordet »det är för sent» bör uttalas såsom ett varningsord, så är det när det är fråga om att stärka vårt försvarsväsen för att få lefva i fred; och försummas detta, då kan det hända, att den tid kommer, då vi blifva tvungna till krigsrustningar, icke för att försvara vår frihet, utan för att befästa vår trälldom. Må vårt land förskonas från krigets fador och svenska folket allt framgent lefva i både yttre och inre fred! Med denna önskan ber jag, herr grefve och talman, att af varmaste hjerta få yrka bifall till Kongl. Maj:ts förslag, med

*Angående
förslag till
värnpligtslag.
(Forts.)*

Angående
förslag till
värnpligtslag.

(Forts.)

den ändring, som är angifven i den af herrar Björlin och Bildt afgifna reservationen.

Herr Nordenfalk: Då jag tagit kännedom om denna paragraf och de tillägg, utskottet till densamma gjort, framstälde sig osökt för mig spørsmålet: finnas hos någon civiliserad stat, som eger armé, och det hafva väl alla, i lag införda bestämmelser, som förbjuda öf vandet af vissa regementen på en tid och af andra på annan bestämd tid? Att till Kongl. Maj:t vid särskilda tillfällen framställas önskingar, att han behagade taga i betraktande, huruvida bestämda öfningar utsattes till någon viss tid, är ju ingenting att säga om, men att i en gemensamt af Konung och Riksdag stiftad lag dylika bestämmelser införas, anser jag vara högeligen olämpligt. För öfrigt tillåter jag mig fästa uppmärksamheten derpå, att om någon eller några af kammarens ledamöter skulle kunna tänka sig, att man blefve villigare att antaga ett förslag med öfningstiden mindre än det minimum, Kongl. Maj:t föreslagit, t. ex. 10 månader, böra de ju rösta för att borttaga utskottets ifrågavarande tillägg, emedan de ju icke i annat fall kunna såsom skäl för den kortare öfningstiden anföra hoppet om institutionernas framtida förbättring, ty det är jag öfvertygad om, att svårigen något värre hinder kunde läggas för hoppet om en väsentlig förbättring i härordningen, än detta förbud i en antagen lag att tillgodogöra sig ett par månader om året. Jag yrkar därför också för min del, att kammaren, med afslag på utskottets hemställan, behagade bifalla Kongl. Maj:ts framställning i ämnet.

Herr Wieselgren: Jag har visserligen en och annan gång i denna kammare talat mot kompromisser; men det har varit kompromisser i sådana fall, der grundlagen anvisat en utväg för lösande af de stridiga frågorna: nemligen genom gemensam votering. Men jag har aldrig talat mot kompromisser i sådana fall, der grundlagen icke anvisat någon sådan utväg, helt enkelt därför att jag icke kunnat förstå, huru man utan sådana skulle kunna komma till en lösning, der lika berättigade parter hafva fattat olika beslut. Om den ene säger: *detta vill jag*, och efter detta måste ni rätta eder; och den andre svarar precis på samma vis, då stannar man ju »i utvecklingen» och kommer icke ur fläcken; ty man kan lika litet begära, att den ene skall böja sig för andra parten, som man kan begära, att denne andre skall böja sig för den förre.

Man har talat om den »olycksaliga» kompromiss, som 1873 slöts; man säger, att den har »befläckat vårt offentliga lif» eller huru det var uttrycket föll. Ja, mina herrar, man kan ju nog säga så och förebringa skäl för denna utsago; men jag vågar påstå, att när man en gång skall skriva den kompromissens historia, skall man ändå kunna kalla den för den svenska utvecklingens historia i hvad anför vårt nationalförsvar. Huru smått började man icke! Man blef

glad, då man 1885 fick en värnpligtslag och 12 dagars ökning i beväringens öfningar. Man fick sedan 1892 en värnpligtslag och 90 dagar; man kände sig glad vid att få taga det steget. Nu föreligger möjlighet för ett nytt steg. Icke kan väl någon i denna kammare, huru varm försvarsvän han än må vara, inbilla sig, att med antagande af det kongl. förslaget, sådant det nu är, allt är gjordt? Det är alldeles omöjligt. Det är blott ännu ett steg i riktning mot ett mål, som dock icke dermed blifvit fullt uppnådt; utan steget nu måste följas af nya steg. Enligt min uppfattning gäller frågan för stunden, huru långt man skall lyckas taga ut steget. Det är derom man skall kompromissa. Kompromiss är ingenting annat än öfverenskommelse. Nu är det visserligen sant, såsom herr vice talmannen också nyss uttalade, att det finnes en gräns för hithörande öfverenskommelser; men att säga nej, därför att man icke kan vinna allt, som man vill vinna, och således vinna ingenting, det anser jag vara en dålig metod, som säkerligen icke bättrar fosterlandet. Det går icke för sig att säga sitt *sic volo, sic jubeo!* och så begära att motparten skall falla till föga. Nej, det går icke så till; man har icke rätt att fordra en underkastelse, den man icke från andra partens sida har lust att godkänna. Men såsom ärliga fosterlandsvänner måste vi göra allt hvad vi kunna för att åstadkomma *det bästa möjliga*.

Det är denna önskan, denna mening, jag för min del hyser, och jag är öfvertygad, att vi alla hysa densamma; så må vi ock alla söka att för den vinna den bästa fullföljd.

Friherre Klingspor: Jag har blifvit obehagligt berörd af de ärade talare, som angifvit, att ett godkännande af utskottets förslag i den del, som rörer herr Mallmins motion, skulle vara detsamma som ett underkännande af Kongl. Maj:ts förslag.

Hvad beträffar den ärade talarens på stockholmslänsbänken beskylldning mot oss för att vi skulle vara villiga att kompromissa, så är nog förhållandet det, att den ärade talaren vill förbehålla blott sig sjelf rätten att kompromissa, när han så finner lämpligt, men när andra vilja göra det, är det naturligtvis mycket kärt att göra anmärkning derpå.

De militäre ledamöterna af utskottet, som yttrat sig emot utskottets förslag, angåfvo, att det icke kunde inpassas i det kongl. förslaget, och redogjorde för de tidsförhållanden, under hvilka öfningsarna skulle ega rum, och med det ville de visa, att det icke ginge för sig. Det är nog sant, att på detta sätt inpassade öfningar skulle skilja på några dagar, som skulle inknappas på det 9:de året, men att taga saken så stort och säga: det är omöjligt att göra det, tycker jag är väl mycket.

Herr vice talmannen har framhållit, att om det finnes god vilja, har man ganska många utvägar att rangera denna sak, och han påpekade särskildt såsom en af dessa utvägar, att om två repetitions-

Angående
förslag till
värnpligtslag.
(Forts.)

Angående
förslag till
värnpligtslag.
(Forts.)

öfningar förläggas till försommaren, så kan den tredje förläggas till hösten, hvarigenom olägenheterna för de värnpligtige icke blefve så stora. Deremot har herr Björlin sagt, att rekrytskolan skulle i sådant fall afbrytas och förläggas delvis efter repetitionsöfningarna på våren, hvilket enligt hans åsigt vore orimligt. Jag vill påpeka, att jag har sjelf varit med om denna sak, att rekrytskolan fortsatts efter regementsmötets öfningar, men det har icke medfört någon olägenhet, snarare tvärtom. Jag är för min del fullkomligt öfvertygad, att om repetitionsöfningarna skulle förläggas till våren, skulle det icke på något sätt försvaga nyttan af vare sig rekryt- eller repetitionsöfningarna, men frågan härom är en rent militärisk fråga.

Herr Bildts svartmålningar om den förfärliga vådan af öfningarnas förläggande till slutet af september och oktober och om målskjutningarna denna tid äro alldeles öfverdrifna, ty denna tidpunkt väljes väl icke företrädesvis till målskjutningarna, utan hit förläggas väl i hufvudsak sådana öfningar, för hvars ändamålsenliga bedrivande man måste kunna beträda terrängen. Jag tror således, att med litet god vilja skall saken kunna ordnas. Dessutom ber jag att få säga, att det äfven med iakttagande af den Mallminska grundtanken, att man icke skall draga tillsammans tre årsklasser på en tid, som är mest värdefull, då man är bäst i behof af arbetskrafter — om man fasthåller vid detta och icke vid den stränga ordalydelsen — nog icke är behöfligt att förlägga repetitionsöfningarna tillsammans från den 10 september in i november, ty hvad hindrar att förlägga det 9:de årets 15 dagars repetitionsöfning under mellantiden före den 10 september? Det svar icke emot grundtanken hos den Mallminska motionen, fast nuvarande ordalydelsen lägger hinder i vägen därför. Detta är emellertid en sådan småsak, att den väl måtte kunna ändras. Genom en sådan anordning skulle icke några hinder läggas för öfningarna i den omfattning, som utskottets förslag angifver och Kongl. Maj:ts förslag kräfver. Jag ber därför att för min del få säga, att jag anser de framkastade betänkligheterna i detta fall vara öfverdrifna, liksom jag anser att de insinuationer, som framslungats mot oss landtmän, att vi skulle sätta våra egna intressen så högt och fäderneslandets först i andra rummet derefter, icke äro berättigade. Om man verkligen vill söka få igenom denna viktiga försvarsfråga, är det nödvändigt, att man så mycket som möjligt söker tillmötesgå hvarandras önskningsar. Det är möjligt, att några önskningsar varit dikterade af en kanske oberättigad oro för hvad detta nya, som man icke varit med om förut, skall kunna föra med sig, men jag är för min del öfvertygad, att verkligheten skall visa, att dessa farhågor äro öfverdrifna. Jag för min del lägger icke så stor vikt som de ärade motionärerna vid repetitionsöfningarnas förflyttande från 27 augusti till tiden efter 10 september, men jag anser, att, då så stora betänkligheter göra sig gällande i vissa delar af landet mot att så många armar dragas bort från jordbruket, det vore oklokt att icke lyssna till dessa, då enligt

min uppfattning man mycket väl kan göra det utan att förderfva förslaget.

I öfrigt ber jag att få instämma med herr Sjöholm och beklagar, att man i anförandena hållit sig till obetydliga saker. Detta är en fråga, som måste ses i stort, och jag hoppas och är öfvertygad, att kammarens ledamöter äfven vilja se den i stort och icke lyssna hvarken å ena eller andra sidan för att framkalla hinder för genomförande af en försvarsorganisation på det enda sätt, hvarom de försvarsvänliga ledamöterna inom Riksdagen kunna ena sig.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Grefve Douglas: Jag ber att i korthet få yrka bifall till utskottets förslag.

Ingen lär misstänka min försvarsvänlighet, men jag måste inlägga en gensaga mot den uttalade uppfattningen hos dem, som vilja hafva 12 månaders värnpligtsöfningar, att det endast skulle finnas *en* årstid, den och ingen annan — en årstid, hvilken liksom hade patent på att endast under den repetitionsöfningarna skulle kunna hållas, nemligen just mellersta Sveriges skördetid! På hvad sätt den konflikt, som här är föremål för diskussion, skall kunna lösas, blir militärernas sak att utfundera. Min tro är, att den med god vilja kan lösas. Att så är förhållandet, derpå tyder bland annat den omständigheten, att, enligt hvad jag nyss hört, herr statsrådet och chefen för landtförvarsdepartementets uttalande i Andra Kam-maren gick i den riktningen, att någon absolut omöjlighet att finna på någon annan öfningstid icke förefinnes.

Då jag för min del icke vill hafva ansvaret för att frågan i dess nuvarande läge skall falla, och då jag derjemte har den öfvertygelsen, att det kan vara till stor nytta för vår armé att få öfva sig i manstarka truppförband under olika tider på året — ty krig kan hota under alla årstider — ber jag, herr grefve och talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Söderberg: Jag ber att få tillkännagifva, att jag i denna fråga fortfarande intager samma ståndpunkt, som jag förut i frågan uttalat, nemligen att, då vårt försvarsväsende nu till så väsentliga delar skall ombildas, man bör söka göra detta så fullständigt som möjligt, och efter mitt förmenande borde det kongl. förslaget hufvudsakligen antagas; men då jag af de många reservationer, som äro vidfogade utskottets betänkande, finner, att det nu icke är möjligt att få det i sin helhet antaget, hemställer jag, om icke skäl vore, att förslaget för denna riksdag finge falla. Det kommer i alla händelser att falla framåt. Jag tager mig därför friheten att för närvarande yrka afslag å utskottets betänkande.

Sedan öfverläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att i afseende på förevarande paragraf yrkats: 1:o) att

Angående
förslag till
värnpligtslag.
(Forts.)

paragrafen skulle godkännas; 2:o) af herr *Bildt*, att kammaren skulle godkänna paragrafen med den ändring, att ur första momentet skulle utgå sista stycket, börjande med ordet »Repetitionsöfning»; 3:o) af herr *Sandberg*, att kammaren, med afslag å paragrafen, skulle antaga det skrivelseförslag i ämnet, som innehölles i den af herrar H. Andersson i Nöbbelöf med flere vid förevarande paragraf afgifna reservation; och 4:o) att paragrafen skulle afslås.

Härefter gjorde herr talmannen propositioner jemlikt dessa yrkanden och förklarade sig anse propositionen på paragrafens godkännande i enlighet med utskottets förslag vara med öfvervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning hvaraf, och sedan till kontraposition dervid antagits bifall till herr *Bildts* yrkande, uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som godkänner § 27 i särskilda utskottets förslag till värnpligtslag, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, godkännes paragrafen med den af herr *Bildt* föreslagna ändring.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 97;

Nej — 41.

Herr talmannen tillkännagaf, att anslag utfärdats till sammanträdets fortsättande klockan 7 på aftonen.

Vidare yttrade herr talmannen, att han, på grund af derom hos honom gjord anhållan, finge hemställa, att kammaren behagade besluta att för samlingssalens ventilation åtskiljas, för att åter sammanträda efter omkring 15 minuters förlopp.

Denna hemställan bifölls.

Efter det kammaren åter sammanträdte klockan 2,10 e. m., fortsattes föredragningen af första särskilda utskottets utlåtande, n:o 11,

i anledning af Kongl. Maj:ts propositioner n:o 2 angående ny härordning, n:o 3 med förslag till ny värnpligtslag, n:o 3 a med förslag till lag om ändrad lydelse af 2 och 62 §§ strafflagen för krigsmagten den 7 oktober 1881, och n:o 34 angående en särskild tilläggsbeviljning för år 1901, äfvensom i anledning af de inom Riksdagens båda kamrar väckta motioner i dithörande ämnen.

*Angående
förslag till
värnpligtslag.
(Forts.)*

Afdelningen A.

Punkten 1.

Utskottets förslag till värnpligtslag.

§ 52, öfverskriften och §§ 1—6.

Godkändes.

§ 7.

Herr Björilin: Såsom kammaren finner af min reservation, har jag ansett, att till 7 § borde i likhet med hvad fallet var i de båda härordningsförslag, som af Kongl. Maj:t framlades 1875 och 1879, fogas ett tillägg, hvarigenom prester, tillhörande svenska statskyrkan, måtte befrias från att bära vapen. Så är förhållandet i flera af utlandets stater och äfven i vårt broderland Norge. Att denna sak blifvit bortglömd i Kongl. Maj:ts nu föreliggande förslag, är ganska naturligt. Då 1885 års nya värnpligtslag antogs, afsåg den nemligen endast, att de båda första klasserna skulle öfvas, det vill säga 21-åringar och 22-åringar. Nu veta vi, att våra prester först vid 23 år invigas till prestembetet, hvadan desamma lemnades oberörda af den nya lagens bestämmelser. Det behöfdes således icke alls talas derom, och således var ju äfven helt naturligt, att bestämmelser i dessa afseenden ej fingo plats i den nya värnpligtslag, som nu föreligger. Emellertid vunno vi reservanter icke majoritet för vår åsigt inom utskottet, utan måste reservera oss.

Jag anhåller nu att få yrka bifall till reservationen, dock med den förändring, att det nya stycket skulle lyda sålunda: »*Prest, tillhörande svenska kyrkan, må ej åläggas annan tjenstgöring än den, som stämmer öfverens med hans kall. I hvad mån prestman, som tillhör annat trossamfund, må befrias från vapentjenst, derom förordnar Konungen.*» Jag har gjort denna förändring i bestämmelsen, då jag funnit, att den förra redigeringen var för mycket inskränkande. Den var emellertid hemtagd från det ursprungliga förslaget inom afdelningen.

Herr Billing: Jag anhåller att få yrka bifall till den af herr Björilin nu gjorda framställningen, för hvilken skälen finnas angifna uti den af de fyra reservanterna anmälda reservationen vid den 7 §. På dessa skäl behöfver jag icke

Angående
förslag till
värnpliktslag.
(Forts.)

närmare inlåta mig. De äro trenne. Ett skäl är, att inom andra länder, äfven i Norge, gäller en sådan undantagsbestämmelse, som reservanterna föreslagit. Ett annat är, att i åtminstone två föregående svenska arméorganisationsförslag en dylik bestämmelse varit införd, och det tredje skälet är, att det icke kan vara rätt för enligt med prestens kall, att han, enligt det nya värnpliktsförslaget, skulle såsom värnpliktig ända till 29 års ålder vara underkastad direkt vapenöfning och alltså under flera år efter det han utöfvat presterlig tjänstgöring. Jag är öfvertygad om att herrarne samtliga äro måne om att såvidt möjligt är undanrödja allt sådant, som såsom en följd af den nya lagen skulle kunna verka störande eller skadligt i ena eller andra riktningen, men som är af den beskaffenhet, att man kan råda bot derför utan att arméns vapenduglighet på något sätt riskeras. Ett sådant fall föreligger nu här. Det kan väl icke bestridas, att det under fredstid kan verka störande och i mer än ett hänseende skadligt, om en prestman, hvilken länge tjänstgjort som prest, skulle komma att fortsätta utöfvandet af sin värnpligt till sammans med ynglingar i hans församling och med dem deltaga i den egentliga vapenöfningen. Om det nu medgifves, att det ligger någon fara häruti — jag vill naturligtvis icke öfverdrifva, men att *någon* fara ligger uti detta, derom tror jag att alla skola vara ense — om å andra sidan alla skola medgifva, att härens försvarsduglighet icke i minsta mån förringas, om presterna icke bära vapen — detta är väl temligen tydligt, och jag märker äfven på herrarnas skratt, att I, i likhet med mig, finnen, att intet skall gå förloradt, om vi skulle antaga den föreslagna undantagsbestämmelsen — om nu genom prestens deltagande i vapenöfningarna ingenting är att i afseende på härens duglighet vinna, hoppas jag, att kammaren skall med mig instämma uti reservationen. Jag är nemligen förvissad om att inom denna kammare det skälet saknar all betydelse, hvilket jag har hört af utskottsledamöter hafva medverkat till utskottets majoritet, att nemligen utskottet med sin vägran att intaga denna undantagsbestämmelse i lagen skulle hafva afsett att gifva presterna en bestraffning för ådagalagd ifver att verka för den nya försvarsorganisationens antagande. Det skulle således vara fråga om ett slags kyrkotukt från det hållet. Emellertid har jag icke erfarit, att någon enda prest vid ådagaläggande af sin försvarsvänlighet öfverträdt sin befogenhet, och icke heller har det kommit till min kunnskap, att någon i detta hänseende gjort sig skyldig till något, som kunnat anses strida emot hans presterliga värdighet, och när så icke är förhållandet, synes mig som om skäl saknades att på detta sätt bestraffa våra prester. I alla händelser kan det väl icke vara rätt att så der mera för ro skull fastslå en lagbestämmelse, hvilken man af andra grunder icke skulle vilja godkänna. Jag vågar derfor anhålla, att Första Kammaren ville bifalla den framställda reservationen, hvilket torde så mycket mindre innebära någon fara, som

denna sak är af oändligt liten betydelse för den stora frågan i dess helhet.

Nu skulle jag visserligen kunna sluta, men då jag fått ordet, anhåller jag att få begagna det ännu några ögonblick för att här få uttala något, som ligger mig på hjertat och som lika väl kan sägas här som vid föredragningen af någon annan punkt.

Det är vår innerliga förhoppning, att genom antagande af förevarande lag och öfriga dermed sammanhängande förslag vårt folk skall sättas i stånd att försvara vårt älskade fosterland. Vår önskan är, att denna stora vinst af förslagens antagande först sent skall gifva sig till känna, att det skall dröja mycket länge, innan vi få skörda den. Vår förhoppning är, att antagandet af det nya härordningsförslaget skall under fredstid utöfva en god verkan på vårt svenska folk. Vår förhoppning är, att den genomförda värnpligten skall gymnastisera fram vår ungdoms både andliga och kroppsliga kraft och göra den skicklig och modig i såväl den ena som andra riktningen. Vår förhoppning är, att den skall bidra till ökad sammanhållning mellan skilda klasser inom folket och stärka deras fosterlandskärlek, och vi hoppas, att det skall kraftigt bidra till lära vår ungdom respekt och disciplin. Det är ju icke blott med afseende å en framtida krigsfara som vi nu önska framgång åt detta förslag, utan det är jemväl med tanken på de vinningar, det under fredstid skulle kunna hafva med sig. Men om det skall åstadkomma en sådan verkan, det beror i väsentlig mån på så att säga den inre anda, som kommer att blifva den ledande och styrande vid verkställigheten af här föreliggande förslag. Det är icke blott jag, som är tacksam för, utan jag är viss om att inom hela vårt land förnimmes en anklång till hvad särskilda utskottet säger på sid. 118, der utskottet framhåller önskvärdheten af att tillämpningen utaf dessa lagar och förslag — jag skall i korthet sammanfatta utskottets yttrande — må utmärka sig för flärdfrihet, arbetsamhet samt nykterhet. Det är dock en sak till, som jag önskat ett ord om. Dryckenskapen är icke den svåraste fara, som hotar ungdomen särskildt under sammandragningstiderna. Det finnes en synd, som är farligare till sina frestelser och farligare till sina följder. Från ungdomens egna led har jag fått mottaga marning att framhålla nödvändigheten af att man redan från början måtte göra hvad man kan för att i här antydt afseende från ungdomen så mycket som möjligt undanhålla tillfällen till frestelser. Och om föräldrar i vårt land, på samma gång de visserligen önska framgång åt det nya värnpligtsförslaget, dock bäfva i sitt inre, så är det framför allt vid tanken på den fara jag antydt, och därför beder jag att få sluta med att till hvad utskottet säger på sid. 118 få frambära den innerliga bön, att allt hvad göras kan måtte göras för att vid tillämpningen af dessa förslag må råda flärdfrihet, arbetsamhet, nykterhet och *kyskhet*.

Angående
förslag till
värnpligtslag.
(Forts.)

Angående
förslag till
värnpligtslag.
(Forts.)

Herr Almström: Det synes mig, som om de båda föregående talarne gjort allt för stor affär af den föreliggande paragrafen, som till sin mening öfverensstämmer med hvad Kongl. Maj:t föreslagit, om den och i formen är något annorlunda. Jag vill fästa uppmärksamheten på att den innehåller, att, »vapenföra värnpligtige inskrifvas till vapentjenst, öfriga värnpligtige till annan befattning vid hären eller flottan, hvartill de må finnas lämpliga.» Mig synes som i denna bestämmelse är nedlagdt ett fullt tillräckligt skäl att undantaga den prestman, som icke vill vapenöfva sig, från skyldighet att göra detta. Om så icke skulle vara fallet, medgifver jag, att den afgifna reservationen vore att föredraga. Som redan är nämndt, prestvige en teologie studerande vid 23 års ålder. Han har således genomgått rekrytöfningen och en eller två repetitionsöfningar, innan han blifvit prestvigd, och är skyldig att sedermera deltaga i den eller de återstående öfningarne.

Det synes mig, att, om han skulle hafva lust att deltaga i sådan öfning, det icke skulle ligga något ondt deruti. I motsats mot den siste ärade talaren tror jag nemligen, att ett sådant exempel skulle verka ofantligt godt på ungdomen, på de kamrater, tillsammans med hvilka han vapenöfvas, och jag anser mig hafva ett stöd för denna min uppfattning i ett yttrande, som i dagarne fälts af en framstående kyrkans man i vårt land.

För egen del har jag för mitt instämmande i Kongl. Maj:ts förslag äfven haft ett annat motiv, det nemligen, att jag icke ansett mig kunna biträda hvad som föreslagits rörande samvetsömmas undantagande från skyldighet att vapenöfva sig. Jag var ensam om min åsigt och ville därför icke reservera mig. Jag ansåg, att till samma kategori borde hänföras dessa båda grupper, presterna och de samvetsömma. För min del är jag öfvertygad, att ingen fara för den presterliga befattningens nedsättande ligger uti antagandet af detta förslag, hvilket, jag vill tillägga det, åtminstone hvad mig angår, icke är dikteradt af någon som helst motvilja eller hämdkänsla mot de prestmän, hvilka yttrat sig till förmån för det kongl. förslaget. Jag tror tvärtom, att flere af dem, som instämt i bifall till Kongl. Maj:ts proposition, i stället skulle vilja hafva gifvit dem en »mention honorable».

Jag yrkar bifall till paragrafen oförändrad.

Herr Wennerberg: Jag trodde icke, att jag skulle komma att yttra mig vid denna paragraf, men i reservationen finnes en punkt, som jag anser vara af beskaffenhet att tala emot hvad staten har rätt att fordra af hvarje svensk medborgare.

Prestens kall är heligt. Han har också sina vapen, och jag är den förste att medgifva, att dessa icke äro af det slag, som officerare, beväringar m. fl. krigsmän behöfva använda; men detta hindrar icke, att skötseln äfven af sådana vapen kan vara presten likasom hvarje enskild till stort gagn.

Dessutom ligger en fara i en sådan bestämmelse, som reservanten föreslagit, och det är egentligen denna fara, som jag velat påpeka. I reservationen heter det sålunda: »I betraktande häraf och då det, enligt min åsigt, icke är med det presterliga kallet fullt förenligt, att dess utöfvare äro underkastade vapentjenst, har jag ansett» etc. Hvarför icke det? Hvarje svensk medborgare bör hafva så pass vapenskicklighet, att han kan försvara sig sjelf, hustru och barn, sårade eller värmlösa, som blifva anfallna, och andra.

Det är en gammal ovana att vilja, att prestens stånd skall vara heligt på samma sätt som i gamla testamentets tid. »Rör icke vid det, kom icke vid det!» Jo, kom vid allt hvad kristlig lag och samhället bjuda. Hvad som är härvid vådligt, är, att s. k. samvetsömma personer vilja på allt sätt draga sig från den tjenst, de äro skyldiga sitt fädernesland. I fråga om dessa vill man gerna påstå, att deras samvetsbetänkligheter gälla just ingenting. Staten befäller: så och så skall ske! Med hvad rätt kan man då säga, att presten på grund af ett slags ståndssamvetsömhets eller andra skäl skall rent af aldeles befrias från en öfning, som han förut varit underkastad. Och vi hafva från såväl vår storhetstid som långt senare tider de allra vackraste exempel på att det icke skadat; långt derifrån. Ty om han också icke drager sitt svärd ur skidan, så har han det dock der. Han är en af de många, som så erkänna sin skyldighet att göra hvad de kunna äfven sålunda. Till vapenöfningen hör också, att presten får hvad han nu anses alltför mycket sakna, nemligen en viss kroppslig färdighet, förmåga att hastigt förflytta sig från ett ställe till ett annat. Han blir eljest som ett slags munk, tror att allt, som icke aldeles speciellt rör hans kall, är syndigt eller origtigt. Detta hafva vi vuxit ifrån. Om jag hade tid, skulle jag citera ett vackert ord af Luther — visserligen något kraftigt — men det är nu icke nödvändigt.

Detta, som lagen bjuder, anser jag vara bjudet åt *alla*; den tager ut *alla* värnpligtige; de, som äro svaga, få hafva något annat för sig än att sköta vapen, men de slippa icke ifrån sin värnpligt; de, som af en eller annan anledning icke kunna öfvas i vapenskicklighet eller i den gymnastik, som hör dermed tillsammans och som är så helsosam och nyttig, slippa undan detta. Är det något sådant fel på presten, torde han ej heller här komma i fråga till vapentjenst, men presten skall enligt en gammal åsigt vara felfri och frisk. Hvarför nu hitta på något nytt, som dertill stödes på så kläna skäl, som att vårt grannland och kanske några andra länder befriat presten från vapentjenst. Icke ökas derigenom vår respekt vare sig för presterskapet eller enskilda prester. Och staten skapar blott ett undantag mera från tjenstgöringsskyldigheten för en del af fosterlandets försvarare.

Jag skulle icke göra något yrkande, om detta icke stode i öfverensstämmelse med Kongl. Maj:ts proposition och det förslag,

Angående
förslag till
värnpligtslag
(Forts.)

Angående
förslag till
värnpligtslag.

som afgifvits af utskottets pluralitet. Nu gör jag det och yrkar sålunda bifall till utskottets hemställan.

(Forts.)

Herr Billing: Jag beder att med anledning af den siste talarrens yttrande få säga, att det föreföll, som om han ansåge, att här vore fråga om att befria presten från sin värnpligt. Derom är ju här icke alls tal, utan endast om i hvilken form han skall utöfva sin värnpligt. Vidare syntes han antaga, att här begärdes för presten en licens, som vi icke ville bevilja de s. k. samvetsömma. Det är alldeles tvärt om; vi begära för presterna detsamma, som utskottet föreslagit för dessa samvetsömma, nemligen att åt dem måtte beredas ett annat sätt att utöfva sin värnpligt än ett enda speciellt. Den logiska konklusionen af den siste talarens yttrande synes mig därför hafva bort vara ett yrkande på bifall till reservationen. Och ingen lär väl betvifla, att det finnes mångfaldiga sätt att af en prest utkräfva hans värnpligt, hvilka för armén äro mycket gagneligare än att göra det genom en vapenöfning, på det att han måtte få något militäriskt i sin hållning etc. Från en ledamot af Andra Kammaren föreligger en motion derom, att vid vapenöfningsplatsen skulle hållas allehanda föreläsningar och föredrag af uppfostrande betydelse. Detta är ett af de områden, på hvilka man kan utkräfva arbete af presten. Vidare finnes det sjukvård och dylikt; der har presten ett arbetsfält i full öfverensstämmelse med sitt presterliga kall. Hvarför då bestämdt ålägga honom en form af värnpligt, som icke rätt väl lämpar sig för hans embete och för hvilket han personligen antagligen är ganska litet skickad, då man af honom kan få prestanda af mycket mera värdefull art.

Jag yrkar fortfarande bifall till reservationen.

Friherre Klingspor: Jag begärde ordet för en stund sedan på grund af herr Billings yttrande, men skulle efter herr Wennerbergs anförande kunnat afstå från att uttala mig i saken, såvida icke herr Billing på nytt vidhållit sin ståndpunkt och derigenom nödgat mig att framhålla min åsigt.

Såsom både herr Wennerberg och herr Almström påvisat, är Kongl. Maj:ts förslag i hufvudsak detsamma som utskottets. Kongl. Maj:t har icke funnit anledning att göra några undantag, och samma tanke genomgår utskottets betänkande hela vägen; man har icke velat genom att vid olika punkter göra enskilda undantag gifva anledning till meningsskiljaktigheter och funderingar. Hvad nu beträffar särskildt denna sak, att göra undantag för presterna, så har herr Billing anført, att han icke ansåg prestens kall fullt förenligt med denna tjänstgöring. I detta afseende vill jag vädja till hvad herr Wennerberg sagt och tydligt framhållit, att det icke är på något sätt oskärande för prestens kall, att han deltagit i sådana idrotter, som äro förenade med denna vapenöfning; och herr Wen-

nerberg har äfven påvisat gamla tider från historien, då presten gått i spetsen för folket.

Jag tror, att herr Billing var allt för blygsam, då han sade, att ett undantag för presterna ingenting skulle betyda, då försvaret ej derigenom komme att lida. I utskottet har tvärt om framhållits, att de bästa moraliska elementen skulle tillföras hären genom presterna; och i samma mån de bästa moraliska elementen försvinna, kommer väl äfven försvarets duglighet att minskas.

Hvad herr Billing yttrade derom, att man nu skulle hafva velat straffa presterna för deras försvarsvänlighet, har herr Almström redan protesterat emot och med full rätt.

Herr Billing sade äfven, att andra arbetsfält funnes för presternas verksamhet än detta. Men hvem säger, att presterna icke skulle få egnas åt sjukvård och sådant? För öfrigt tror jag, att i fråga om de lärda yrkena kan det vara ovisst, huruvida presterna skulle vara de, som minst lämpade sig att följa truppen; tvärtom torde de genom sin moraliska fasthet och genom den vana att lefva med folket, som särskildt landtpresten eger, kunna bättre bibringa densamma den ståndaktighet mot fienden och den förmåga att uthärdas svårigheter, som alltid är nödvändig. Jag tror, att en vetenskapsman är mycket mera obehvä, om jag så får säga, att sätta sig in i fältlifvet än presten.

Ur de synpunkter jag framhållit och då det icke kan vara annat än till fördel, att detta element icke borttages från hären, yrkar jag bifall till utskottets förslag.

Herr Björlin: Jag skall endast besvåra kammaren med några ord med anledning af den siste talarens anförande. Jag vill då först påpeka, att här är icke fråga om att presten skall slippa ifrån all fredstjenstgöring. Då en prestman, såsom jag nämnde i mitt första korta anförande, först blir prestvigd vid 23 års ålder, har han naturligtvis genomgått rekrytskolan. Teologie studerande gå icke fria. Det är endast repetitionsöfningarna det nu är fråga om att befria presterna från. Och jag hemställer till den ädle friherren på skaraborgsbänken, om han icke skulle finna det besynnerligt, att, sedan han på söndagen hört sin själasörjare predika, några dagar senare få se honom på Axvall med gevär i hand eller till häst med sabeln i hand göra choqué öfver fältet.

Jag erkänner, att frågan icke är stor, utan i förhållande till förslaget i dess helhet en bagatell. Men det finnes för visso flerstädes personer i landet, som hålla på småfrågor, som hafva »vanor och föreställningssätt», och dessa anse, att det för en man, som är prestvigd och som tillhör den svenska statskyrkan, icke är *passande* att tillhöra »*de stridande*» i en armé. Det finnes, såsom herr Billing nyss nämnde, så många andra befattningar, i hvilka en prestman kan fullgöra sin värnpligt, såsom vid sjukvården m. m.,

Angående
förslag till
värnpligtslag.
(Forts.)

Angående förslag till värnpligtslag. att jag finner det obilligt att hindra honom ifrån att slippa bära vapen. Jag vidhåller mitt yrkande.

(Forts.)

Herr Almström: Jag beder om ursäkt, att jag besvärar kamaren ännu en gång. Men jag vill påpeka hvad mom. 2 af 30 § innehåller; det lyder på följande sätt: »personer med särskild yrkeskunskap användas företrädesvis i de förrättningar, der denna deras yrkeskunskap kan vara påkallad». Deraf följer, att särskildt en prestman, som icke vill vapenöfva sig, hänvisas till andra göromål, och sådana finnas nog i tillräcklig mängd. Men det kan hända, att en prestman har den mot herr Billings stridande uppfattningen, att det är en heder för honom att kunna visa sina unga församlingsbor, att äfven han är färdig att offra lif och lem för fäderneslandet. Jag tror, att dessa skulle sätta denne prestman synnerligen högt, och i motsats mot den siste talaren är jag öfvertygad, att den allmänna meningen står på min sida i den punkten.

Herr von Möller: Jag ber att få förena mig med herr Björlin i hans förslag äfvensom att uttryckligen tillkännagifva såsom min åsigt, att det, för att upprätthålla prestens anseende i vårt land, icke är lämpligt att låta honom göra vapentjenst. Ty det är icke nog med att han skall fullgöra sin värnpligtstid, utan själfva vapenöfningen har, i händelse af krig, det direkta syftet att skjuta ihjel sina medmenniskor, något som väl icke gerna kan vara förenligt med prestens kall. Det finnes andra sysselsättningar i fält — och detta beder jag att få stryka under — som äro för honom särskildt lämpliga, såsom herr Billing nämnde, exempelvis som sjukvaktare eller sjukvårdssoldat. Denne har till uppgift att upptaga de sårade på fältet, hvilket bestrykes af fiendens eld, och jag frågar eder, mine herrar, om icke detta är ett uppdrag, som kräfver väl så mycket mod och sinnesnärvaro som att ligga bakom en förskansning och skjuta. Jag tror, att just der skulle den unge prestmannen hafva en mycket lämplig plats att fylla hos de sjuke eller bland de sårade och döende.

Friherre Klingspor: Herr Björlin gjorde en korrektion mot mig, att här *endast* vore fråga om repetitionsöfningarna, ty först då hade de blifvit prestvigde, och först då kunde det således komma i fråga att de icke skulle deltaga. Det träffar icke mig. Jag trodde, att öfningarna voro afsedda för fältmessigheten, och att det var därför vi lagstadgade och icke blott för repetitionsöfningarna. Ur den synpunkten skola vi se till, att vi komma in på en riktig väg, att allt ställes rätt. Det kan visserligen vara af underordnad betydelse, om presterna skola vapenöfvas de femton dagarne under det nionde året eller icke, men att för fredsöfning göra undantag anser jag mycket betänkligt; och jag vidhåller, att om några skola lefva och vara med truppen, så är det just presterna. Om jag skulle jemföra

dem med professorer och vetenskapsmän, som kanske aldrig sett en bonde, så — huru kunna dessa taga sig fram i fältlifvet? De känna sig kanske plågade och besvärade af en främmande omgifning, under det att presterna, som äro vana att följa sin hjord och gå i spetsen för densamma, kunna utöfva ett synnerligen godt och moraliskt inflytande.

*Angående
förslag till
värnpligtslag.
(Forts.)*

Jag yrkar fortfarande bifall till paragrafen oförändrad.

Efter härmed slutad öfverläggning yttrade herr vice talmannen, som för en stund öfvertagit ledningen af förhandlingarna, att be-
träffande föreliggande paragraf yrkats, dels att densamma skulle godkännas, dels ock, af herr *Björtn*, att paragrafen skulle godkännas med tillägg af ett nytt stycke, så lydande: »Prest, tillhörande svenska kyrkan, må ej åläggas annan tjänstgöring än den, som stämmer öfverens med hans kall. I hvad mån prestman, som tillhör annat trossamfund, må befrias från vapentjänst, derom förordnar Konungen».

Härefter gjordes propositioner jemlikt dessa yrkanden, och förklarades propositionen på godkännande af paragrafen i enlighet med utskottets förslag vara med öfvervägande ja besvarad.

Öfriga delar af förslaget.

Godkändes.

Utskottets i punkten gjorda hemställan.

Bifölls i hvad den icke besvarats genom kammarens beslut vid föredragningen af lagförslaget.

Punkterna 2 och 3.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 4.

Herr Almström: Herr grefve och talman! Mina herrar! Jag har inom utskottet satt mig emot denna punkt, men som jag nyss nämnt, fick jag icke der så mycket medhåll, att jag ansåg det löna mödan att reservera mig. Jag kan dock icke underlåta att här uttala mina stora betänkligheter mot förslaget, sådant det nu blifvit affattadt.

*Angående
värnpligtige,
som hysa
betänkligheter
mot vapen-
tjänst.*

Jag kan icke fatta den art af samvetsömhet, som vill berättiga folk att på andra få öfverflytta skyldigheten att försvara land, hus och hem och att sjelfva få bli försvarade på samma gång de undandraga sig sin pligt i detta hänseende. Jag anser, att en bestämmelse, sådan som den här föreslagna, säkerligen kommer att föran-

*Angående
värnpligtige,
som hysa
betänkligheter
mot vapen-
tjänst.
(Forts.)*

leda till simulation samt att åtskilliga fall komma att inträffa, der det blir mycket svårt att afgöra, huruvida verkliga samvetsbetänkligheter eller endast låtsad samvetsömhet föreligger. När fråga är om kroppslig svaghet, kan undersökning ske, och man kan förvissa sig, om de skäl för befrielse från vapenöfningarne, som anförts, äro grundade, men när det gäller samvetsbetänklighet, är detta antagligen rent af omöjligt. Jag anser, att hela punkten angående skrifvelse till Kongl. Maj:t i detta ämne bör utgå, ty skrifvelsen afser en förändring, som ej blott är i och för sig synnerligen orättvis, utan dessutom kan leda till en kanske anmärkningsvärd minskning i de värnpligtiges antal. Jag yrkar afslag.

Herr Moberg: Som kammaren har sig bekant, är den fråga, som behandlas i den nu föreliggande punkten, ingalunda ny. Den har förekommit i Riksdagen genom väckta motioner och varit föremål för liflig uppmärksamhet inom pressen. År 1898 frambar en motionär i Andra Kammaren motion derom, att Riksdagen skulle aflåta skrifvelse till Kongl. Maj:t med anhållan, det Kongl. Maj:t täcktes taga i öfvervägande, huruvida icke i värnpligtslagens 27 § borde vidtagas en ändring i sådan riktning, att värnpliktig, som till följd af samvetsbetänkligheter icke ville låta sig vapenöfvas, skulle kunna under fredstid få utbyta denna sin värnpligt mot annat lämpligt arbete för kronans räkning. I det utlåtande, som lagutskottet afgaf öfver denna motion, hemställde utskottet på goda grunder om afslag derå. Första Kammaren biföll denna lagutskottets hemställan, men Andra Kammaren beslöt att i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes vidtaga åtgärder i det syfte, som motionären ifrågasatt. Då kamrarna sålunda stannat i olika beslut, föranledde motionen ingen åtgärd från Riksdagens sida, men då Kongl. Maj:t år 1898 tillsatte en komité, deri jag hade äran att vara ledamot, hvilken komité hade i uppdrag att åvägabringa utredning i vissa frågor rörande förändring i värnpligtslagen, så anmodade Kongl. Maj:t komitén att äfven taga i öfvervägande, huruvida de, som till följd af samvetsbetänkligheter icke ville låta sig vapenöfvas, kunde i fredstid derifrån befrias mot skyldighet att uträtta annat lämpligt arbete för kronans räkning. Komitén tog det framställda spörsmålet i allvarligt öfvervägande och sökte, så vidt det för komitén var möjligt, att finna en utväg att lösa de svårigheter, i hvilka denna fråga försatt såväl Riksdagen som enskilda personer. Men vid den behandling, som utskottet egnade denna angelägenhet, visade det sig, att lösningen icke var lätt att finna. Skulle man nemligen skicka dessa värnpligtige den ene åt ett, den andre åt ett annat håll för att fullgöra det dem anvisade arbetet, så var det ju alldeles gifvet, att de måste ställas under militärbefäl, som hade att öfver dessa värnpligtige hålla uppsigt, äfvensom att, om de icke skulle lyda under krigslagarne, andra bestämmelser måste gifvas i fråga om ansvar för dem, som ej fullgjorde de åligganden, som voro

förenade med detta arbete, allt förorsakande kostnader och olägenheter af allehanda slag. Men om man åter, såsom inom komitén ifrågasattes, skulle samla dessa samvetsömma och föra dem till ett ställe för verkställande af arbete för kronans räkning, så fick ju arbetet lätt utseende af vanligt tvångsarbete. Ja, såväl den ena som den andra utvägen visade sig sålunda omöjlig, och andra förslag, som framstüldes, voro lika utförbara. Man tänkte sig vidare, att ifrågasvarande värnpligtige skulle kunna användas till befästningsarbeten eller vid sanitetsväsendet, men dervid strandade man på det beklagliga förhållandet, att deras samvetsömheter förhindrar dem icke allenast från att göra vapentjänst, utan äfven från att utföra något som helst arbete, som står i samband med krigsändamål. Sålunda vilja de icke bidraga till att bygga fästningar eller ens i sanitetsväsendets tjänst hjälpa sårade å slagfältet. Vid sådant förhållande och efter öfvervägande af alla hithörande omständigheter beslöt komitén, såsom af dess för kammaren tillgängliga betänkande synes, att i sitt utlåtande till Kongl. Maj:t stanna vid det uttalandet, att från komiténs sida icke kunde framläggas något lämpligt förslag till befrielse för samvetsömma från vapentjänsten.

Hvad som ådragit sig den pinsammaste uppmärksamheten i denna fråga är icke så mycket det, att de värnpligtige, som af samvetsbetänkligheter icke velat fullgöra sin vapentjänst, härför ådömts straff, utan fast hellre att de, sedan de efter undergången bestraffning lösgifvits ur fängelset, vid förnyad vägran att fullgöra sina vapenöfningar, åter insättas deri, och att således fängelsestraffet ideligen förnyades.

Af vederbörande fängelsepredikanter, hvilkas yttranden delgifvits komitén i frågan, erfor man, att, långt ifrån att dessa samvetsömma läto sig af fängelsestraffet afskräckas, de fast hellre, dertill uppmuntrade af släktingar och trosförvandter, sökte genom fortsatt vägran vinna martyrglorian, hvarför också predikanternas bemödanden att genom undervisning förnä dem att fullgöra sin värnpligt visat sig fruktlösa. På grund häraf syntes det komitén angeläget, att i detta afseende en ändring komme till stånd i den riktning, att fängelsestraffet begränsades. Men komitén ville i sammanhang härmed hemställa, huruvida icke i öfvervägande borde tagas, om de, som sålunda vägrat fullgöra sin förnämsta medborgerliga pligt, borde få åtnjuta samma medborgerliga rättigheter som andra samhällsmedlemmar. Förlusten häraf skulle möjligen åstadkomma ett korrektiv, som, om än icke alltid verksamt, dock borde utgöra en varnande påföljd, som kunde anses vara af sjelfva sakförhållandet betingad.

Utskottet har emellertid, såsom lätt förklarligt är, icke kunnat ingå i pröfning af de nu nämnda spörsmålen, utan utskottet, som, med gillande af hvad komitén anført om möjligheten att i lag medgifva den af motionären ifrågasatta befrielsen från vapentjänst, har inskränkt sig till att hemställa, att vederbörande truppbefälhafvare

Angående värnpligtige, som hysa betänkligheter mot vapentjänst.

(Forts.)

Angående
värnpligtige,
som hysa
betänkligheter
mot vapen-
tjenst.
(Forts.)

mätte, när omständigheterna dertill föranledde, bemyndigas tillåta värnpligtige, som funnes hysa samvetsbetänkligheter mot vapentjenst, att inom truppen utföra sysslor, som icke vore att hänföra till vapentjenst. De berättelser, som från vederbörande regementschefer till komitén inkommit, hafva nemligen gifvit vid handen, att vederbörande befälhafvare understundom sökt på detta sätt undvika de obehag och svårigheter, som inom truppen uppstått till följd af dessa värnpligtiges vägran att fullgöra vapentjenst. Men, som den ärade militäre ledamoten inom afdelningen upplyste, torde regementsbefälhafvare icke annat än undantagsvis ega laglig befogenhet att vidtaga sådana åtgärder, och därför ansåg utskottet lämpligast, att Kongl. Maj:t toge denna fråga i öfvervägande. Någon synnerlig fara torde icke vara förenad med den ifrågasatta anordningen, ty det är ju uppenbart, att, om någon genom simulation söker komma i åtnjutande af ifrågavarande förmån, befälhafvaren har magt att förhindra dylikt, men han kan genom tillåtelse till dylik tjänstgöring undvika de obehagligheter, som förut förekommit och som det icke kan vara angenämt att se upprepade.

Herr grefve och talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr Wieselgren: Jag skall be att få instämma i den siste talarens yrkande.

Jag är nästan tvungen att besvara kammaren med ett yttrande i denna fråga, och detta på följande skäl. Såsom svenska statens ombud vid penitentiärkongressen i Brüssel blef jag, i likhet med alla öfriga staters officiella delegerade, uppvaktad af ett utaf qväkarne i England utsändt ombud, som af oss begärde, att vi skulle, hvar i sitt land, söka verka för att sådana personer, som till följd af samvetsbetänkligheter icke ville göra vapentjenst, också blefve derifrån befriade. Att i England, der qväkarne äro rätt talrika, denna fråga skall vara ganska betydelsefull, är ju lätt att förstå. Jag svarade emellertid, att denna fråga i vårt land lyckligtvis icke vore af stor betydelse, men att, då jag af den erfarenhet, som jag inhämtat i de svenska fängelserna om verkningarna af de fängelsestraff, som ådömts personer af sagda uppfattning, dragit den slutsatsen, att mycket litet vunnes genom dessa fängelsestraff, jag för min del visst icke hade något emot att, när denna fråga förekomme i svenska Riksdagen, uttala mig till förmån för en humanare uppfattning af desse samvetsömmes vägran att göra vapentjenst.

Jag har åtskilliga gånger i fängelserna sammanträffat och talat med personer, som vägrat att bära vapen, och jag måste säga, att jag hyste stort medlidande med dem. Ty om också den enfald, som beherskar dem, icke alltid är så synnerligen helig, så är den dock för dem en magt; de kunna ej förstå annat, än att de böra handla i enlighet med den höga grundsatsen: man måste mera lyda Gud än människor. Att nu staten härför skall ålägga dem straff,

har alltid förefallit mig mycket litet anslående. Jag tror för min del, att, då man godkänner kroppslig svaghet såsom skäl för befrielse från vapenöfningarne, konsekvensen bjuder, att man icke heller förvägrar den andligen svage en sådan befrielse.

Då enligt min åsigt fängelsestraff, i synnerhet itererade, äro i nu berörda hänseende mycket olämpliga, och jag dessutom finner dem såsom bevisningsmedel motbjudande, ber jag att få förena mig icke blott i det slut, hvartill den föregående talaren kommit, utan äfven i den motivering, som han förebragt.

*Angående
värnpligtige,
som lysa
betänkligheter
mot vapen-
tjänst.*

(Forts.)

Efter det öfverläggningen ansetts härmed slutad, gjorde herr talmannen i enlighet med de yrkanden, som derunder förekommit, propositioner, först på bifall till hvad utskottet i nu föredragna punkt hemställt samt vidare på afslag derå, och förklarade sig anse den förra propositionen, hvilken upprepades, vara med öfvervägande ja besvarad.

Herr *Bohnstedt* begärde votering, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en omröstningsproposition af följande lydelse:

Den, som bifaller hvad särskilda utskottet hemställt i punkten A 4 af sitt utlåtande n:o 11, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, afslås utskottets hemställan.

Vid slutet af den häröfver anställda omröstning befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 86;

Nej — 50.

Punkten 5.

Utskottets hemställan bifölls.

På framställning af herr talmannen beslöts, att den fortsatta behandlingen af första särskilda utskottets föreliggande utlåtande, n:o 11, äfvensom företaget af återstående på dagens föredragningslista uppförda ärenden skulle uppskjutas till ett annat sammanträde.

Upplästes och godkändes bevillningsutskottets förslag till Riksdagens skrivelse, n:o 82, till Konungen, angående tullbevillningen.

Upplästes och godkändes Riksdagens kanslis förslag.
dels till Riksdagens skrivelser till Konungen:

n:o 80, angående utredning om åtgärder med hänsyn till transport af timmer sjöledes m. m., och

n:o 81, angående ändring i sättet för verkställande af dödsstraff;
dels och till paragrafer i riksdagsbeslutet:

n:o 29, om förslag till förordning angående vissa bestämmelser rörande sjöfarten och gränstrafiken mellan Sverige och Norge,

n:o 30, angående förtydligande af bestämmelserna om stämpelavgift för insättning å depositions- och kapitalräkning,

n:o 31, om ändring i gällande bestämmelser angående bevillningsavgift af bankbolag med sedelutgifningsrätt,

n:o 32, angående förslag om ändrad lydelse af § 9 mom. 3 i tulltaxeunderrättelserna,

n:o 33, rörande lag angående ersättning för skada till följd af olycksfall i arbete m. m.,

n:o 34, rörande ändring i gällande bestämmelser angående häradsnämnd, samt

n:o 35, angående införande i konkurslagen af bestämmelse, att handlingar i konkursmål må kunna med allmänna posten till rätten eller domaren insändas.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades herr *Lundström* under åtta dagar från och med den 18 innevarande månad.

Justerades fyra protokollsutdrag för denna dag.

På framställning af herr talmannen beslöts, att bankoutskottets memorial n:o 11 skulle sättas sist på föredragningslistan till morgondagens sammanträde;

hvarjemte kammaren, likaledes på hemställan af herr talmannen, medgaf, att de anslag, som utfärdats till nu pågående sammanträdes fortsättande på aftonen, finge nedtagas.

Kammaren åtskildes kl. 3,39 e. m.

In fidem

A. v. Krusenstjerna.